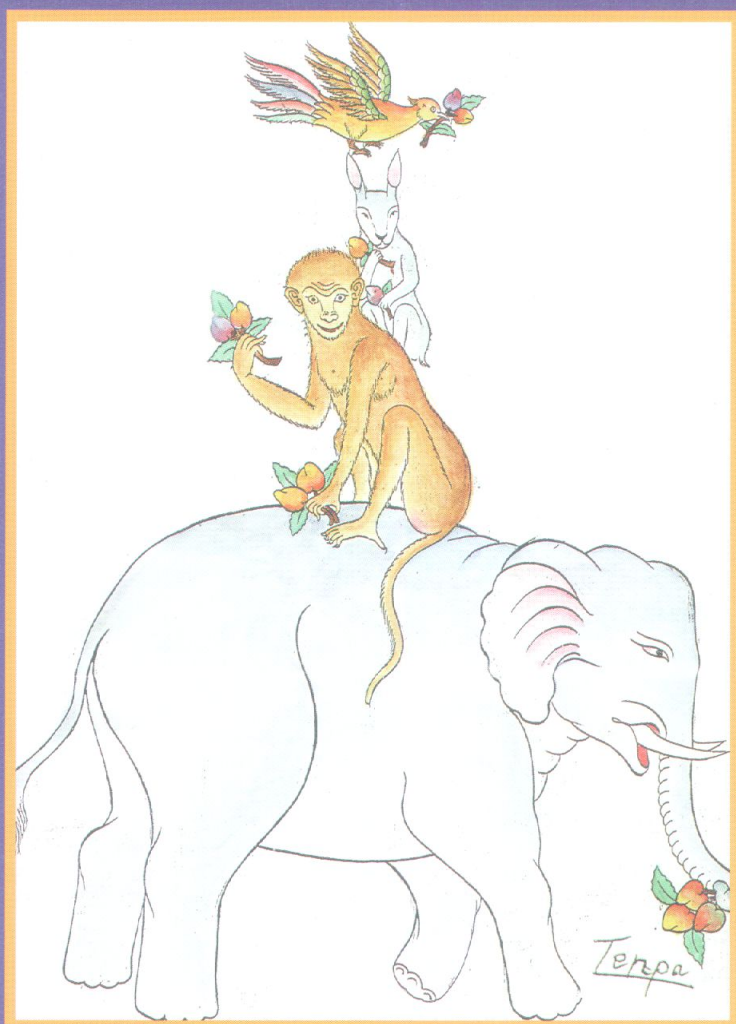
Kunchab Magazine

PROGRAMMA
augustus - december 2001

2 2001

Kwartaalblad over boeddhisme

KUNCHAB MAGAZINE
Kwartaalblad

Jaargang 2001
nr. 2 • mei

Redactieadres:
Kruispadstraat 33
B-2900 Schoten

Kunchab Magazine
verschijnt 4 maal per jaar:
in februari, mei augustus en
november

Abonnementsprijs per jaar (verzending inclusief):
België: 400,- BF
Buitenland: 500,- BF (fl 28,-)

Losse nummers:
100,- BF (fl 5,50,-)
(verzending: 50,- BF)

Uitgever:
KSGL Tibetaans Instituut vzw
Kruispadstraat 33
B-2900 Schoten
Tel.: (03) 685 09 19
Fax: (03) 685 09 91
E-mail: tibinst@skynet.be

Postgiro: 000-0082782-41
(Alle kosten ten laste van de
opdrachtgever)

Illustraties:
Gega Lama, Temba Rabgay

Omslagontwerp:
H. de Neve
Illustratie: Temba Rabgay

Lay-out:
phooey! - Peter Hiel

Inhoud

Hebben meegewerkt aan dit nummer

Walter De Bondt, Douwe Bosga, Lama Karta, Frans Goetghebeur, Luc Quéré, Jacqueline Van Aert, Lea Vanrompay, Gerda Van Beeck, Philippine van Zuylen, Linda Olieslagers, Sönam Lhamo

Inleiding

De tijd gaat steeds sneller dan we denken. Kunchab 1 werd met drie weken vertraging uitgebracht. Naar aanleiding van enkele activiteiten die druk bezocht werden zijn alle nummers van ons magazine ontzettend snel verkocht geraakt. Redenen te over om met spoed het tweede nummer voor te bereiden en meteen ook alle informatie tijdig mee te delen. De periode juni tot augustus wordt om die reden ook hernomen. Zo is het gekomen …
En kijk, we zitten al weer in de maand juni.

Dit jaar zal alles wellicht zo blijven verlopen: immers, onmiddellijk na de Tibet reis moeten we ons al buigen over nummer 3 van dit tijdschrift. We moeten dit ritme aanvaarden, zonder te vergeten wat Lama Karta regelmatig herhaalt:
'Ook al gaat het vliegtuig zeer snel, de reiziger kan rustig in zijn stoel blijven zitten!'

Prettige lectuur aan u allen en een aangename vakantie mocht u daar dit jaar aan denken.

Indien u zin hebt om een cursus te volgen kunt u om te beginnen reeds gebruik maken van een overzicht van de programma's van de drie centra.

Het cursusaanbod: Algemene opmerkingen

U zult waarschijnlijk opmerken dat we zorg dragen voor overeenstemming bij de programmering van de drie centra.

- We hebben, bijvoorbeeld, gebruik gemaakt van de aanwezigheid van twee westerse specialisten op het gebied van het boeddhisme, die in het Nalanda Instituut in Brussel een voordracht houden om de dag nadien een programma te verzorgen in Huy en dan een causerie in Schoten. De voordracht in Schoten is de herhaling voor Nederlandstaligen van de avond in Brussel: de geschiedenis van het boeddhisme wordt er voorgesteld. In Huy wordt meer ingegaan op de doctrine.
- Zowel in Brussel als in Schoten zullen onze lama's op bepaalde weekdagen meditaties leiden. De dharmavoordrachten beginnen zoals voorheen steeds om 20.00u, alleen worden de onderwerpen beter op elkaar afgestemd.
- Bij sommige gelegenheden zullen wij zorgen voor vervoer per bus voor de personen die een cursus in Huy wensen te volgen.
- Een interne e-mail werd tussen de drie centra ingelegd, wat toelaat de informatie sneller door te spelen, de communicatie te verbeteren en het werk te verdelen.

Wij raden u aan de nieuwe website van het centrum te bezoeken: **www.kunchab.org** is zeer kleurrijk en wordt regelmatig aangepast. U kan er beslist interessante informatie vinden, uw boeken bestellen en inschrijven voor de cursussen.

Het instituut Yeunten Ling in Huy

Lama Tashi Nyima, Lama Zeupa, Lama Karta, Temba Rabgay

van zaterdag 2 tot maandag 4 juni

TRAINING VAN DE GEEST IN ZEVEN PUNTEN, LAMA TASHI NYIMA

Onderricht en beoefening op basis van een tekst die het boeddhisme met het dagelijkse leven verbindt.

Deze 'training van de geest' is een oefening die toelaat de dharma zelfs in de moeilijkste omstandigheden te integreren in het dagelijkse leven. Afwisselend met het onderricht wordt de **tonglen-meditatie** ingeoefend. Deze meditatie is gebaseerd op de ademhaling en een eenvoudige visualisatie, waarbij we het lijden van de anderen op ons nemen (len) en hen onze verdienste aanbieden (tong).

Iedereen is welkom op deze driedaagse van beoefening.

Bijdrage: 2.850 Bef (alles inclusief)

zondag 17 juni

DE GESCHIEDENIS VAN HET BOEDDHISME (TWEEDE SESSIE): HET MAHAYANA BOEDDHISME EN HET VERRE OOSTEN

Een seminarie van één dag over de leer en de beoefening van het boeddhisme van het grote voertuig.

Het boeddhisme van het grote voertuig ontstaat in India bij het begin van onze tijdrekening. Historisch wordt het beschouwd als een latere ontwikkeling of een aanpassing van het origineel onderricht van de Boeddha. Nochtans beschouwen de discipelen van het mahayana het als de essentie van de onderrichtingen van Shakyamoeni. Het richt zich op de ontwikkeling van de bodhicitta-gedachte, of de wens om de verlichting te bereiken teneinde daarna alle levende wezens te bevrijden.

In het Verre Oosten zal het eerder de idee van een onmiddellijke of plotse bevrijding ontwikkelen, steunend op de vooronderstellingen van de twee grote Indiase filosofische scholen: madhyamika en vijnanavada.

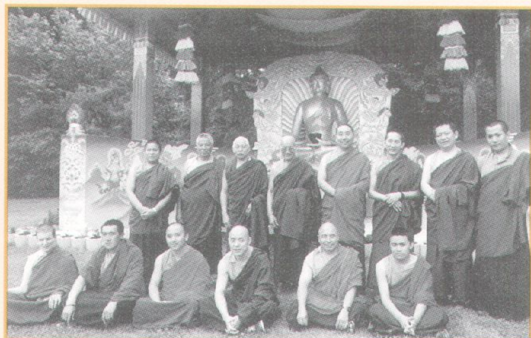
Verder ontwikkelt het zich in de scholen van het Japanese boeddhisme, dat zowel van de Chinese traditie als van de oorspronkelijke stichters afhangt. Er zal sprake zijn van de Tendai, Shingon, Nichiren, Jodo, Jodo Shinshu, Rinzai-Zen en Soto-Zen tradities.

Beoefenaars van de praktijk kennen niet altijd de geschiedenis van hun traditie en komen er niet toe de eigenschappen van hun praktijk in een historisch kader te plaatsen. Deze twee voordrachten (om 10.30 uur en 15 uur) zullen dit zeker verhelpen. Iedereen die interesse heeft voor de geschiedenis van het boeddhisme is welkom.

Jérôme Ducor is sinds 1995 conservator van het departement Azië van het etnografisch museum van de Stad Genève.
Bijdrage: 800 Bef (lunch inclusief)

van vrijdag 22 tot zondag 24 juni

KARLING SHIDRO: RITUELEN VOOR DE OVERLEDENEN MET LAMA'S UIT VERSCHILLENDE EUROPESE LANDEN.

Volgens de wens van de venerabele Kaloe Rinpochee, organiseert het retraitecentrum Yeunten Ling gedurende drie dagen het bardoritueel, in aanwezigheid van meerdere Lama's die in Europa resideren. Dit ritueel stelt ons in staat in contact te treden met de mandala van de toornige en de vredevolle godheden. Zo kunnen we ons voorbereiden op de overgang naar het bardo, de tussenliggende periode die optreedt na het ogenblik van het sterven. De Lama's voeren gedurende drie dagen deze rituelen uit. Vooral het gebruik van alle traditionele muziekinstrumenten zorgt voor een uitzonderlijke belevenis.
Door aan deze pudja's deel te nemen worden wij geholpen tijdens het bardo. We kunnen bovendien wensgebeden doen voor overleden personen, familieleden of kennissen. U kunt de namen van overleden familieleden of kennissen meebrengen. Iedereen is welkom.
Bijdrage: 2.850 Bef (alles inclusief)

Indien u niet de drie dagen volledig kunt volgen, mag u ook voor een korte periode komen. In dit geval gelden de normale verblijfkosten en 300,- Bef per dag voor de rituelen.

HET PROGRAMMA IN HUY — Juli 2001

Tijdens de reis naar Tibet zal het Instituut voor het eerst in zijn bestaan gedurende de ganse maand juli gesloten zijn.
Er is permanentie verzekerd en de geleide bezoeken op zondag blijven doorlopen.

Buiten de cursussen, retraites en seminars die hier aangeduid worden, zal de maand augustus ook besteed worden aan de vier voorbereidende beoefeningen (Ngeundro).
Iedereen kan eraan deelnemen en zelf de duur van het verblijf en de gevolgde beoefening bepalen. De eerste dag van elke cursus zal één van de Lama's uitleg over de beoefening geven.
Vanaf dit jaar beschikt u ook over de basisteksten in het Nederlands! In het boek *'De basispraktijken van het Tibetaans boeddhisme'* geeft Kaloe Rinpochee uitgebreid onderricht over deze praktijken. Een aanrader voor wie zich echt aan de basisbeoefening wil zetten.

van woensdag 1 tot zondag 5 augustus
De neerbuigingen

Deze beoefening van toevlucht en neerbuigingen samen zuivert het lichaam en beschermt de geest tegen hoogmoed.
Uitleg: woensdag 1 augustus om 14 uur

van maandag 6 tot donderdag 9 augustus
Dorjee Sempa

Het reciteren van de mantra van Dorjee Sempa is een krachtige zuiveringspraktijk.
Uitleg: maandag 6 augustus om 10 uur

van maandag 13 tot donderdag 16 augustus
Offergave van de mandala

Op een mentale wijze wordt het hele universum geofferd. Door deze beoefening verwerft men verdienste en wijsheid.
Uitleg: maandag 13 augustus om 9 uur.

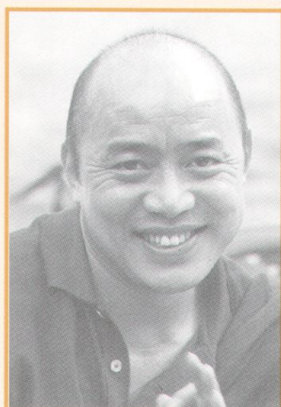
van maandag 20 tot donderdag 23 augustus
Goeroe-yoga

Deze oefening maakt een contact met de zegeningen van de leraar mogelijk.
Uitleg: maandag 20 augustus om 10 uur.

Bijdrage: 300 Bef. voor het onderricht

Voor de praktijk wordt geen bijdrage gevraagd. Voor het verblijf gelden de gebruikelijke tarieven. De beoefenaars mogen aan het einde van hun verblijf steeds een offergave aan de Lama die hen begeleid heeft aanbieden.

van vrijdag 3 tot zondag 5 augustus
Transcendente wijsheid - Lama Zeupa

Lama Zeupa stelt een eerste weekend voor dat kan gelden als een initiatie tot de boeddhistische filosofie.
Kunchab Publicaties zal op dat ogenblik het laatste hoofdstuk van de befaamde 'Gids op de weg van de bodhisattva' van Shantideva, één van de klassieke werken van het boeddhisme met een commentaar van de Dalai Lama, gepubliceerd hebben.
Lama Zeupa stelt onderrichtingen voor op basis van deze tekst, die beschouwd wordt als een perfecte inleiding tot de filosofie van het boeddhisme en een uitleg over de ultieme wijsheid.
De studiedagen richten zich tot iedereen die van nabij wil te weten komen wat het doel van de praktijk in het boeddhisme zou kunnen zijn. Tussen de sessies van de onderrichtingen zullen de cursisten op een informele wijze de tekst samen bespreken, informatie uitwisselen en de sessies met de lama voorbereiden. Zo kan iedereen maximaal gebruik maken van deze inleiding tot de boeddhistische filosofie.
Bijdrage: 2.850 Bef (alles inclusief)

van zaterdag 11 tot woensdag 15 augustus
Zomerretraite met Lama Tashi Nyima

Alle personen die wensen deel te nemen aan een intensieve retraite en een gradueel pad in de meditatie willen volgen, zijn welkom. Elk jaar vormt deze retraite met Lama Tashi Nyima een sterk moment in ons zomerprogramma.
Shinee is een handige methode om de geest tot rust te brengen en tot mentale stabiliteit te komen. Deze beoefening verleent soepelheid aan de geest en elimineert mentale en fysieke starheid. Shinee brengt ons tot een tweede fase in de meditatie, ook lhagtong of helder inzicht genoemd. *Lhagtong* wordt bereikt wanneer de concentratie, als resultaat van de shinee, door de ontwikkeling van helder inzicht, tot het herkennen van de natuur van de geest en tot de bevrijding van elke vorm van lijden leidt. Het voorbeeld van de meditatiemeester Lama Tashi Nyima stimuleert de motivatie en is een kostbare aanmoediging voor alle beoefenaars om door te zetten op de weg van de praktijk. Wanneer men de beoefening wil verdiepen of een eerste ervaring wil opdoen op het vlak van de boeddhistische meditatie, is deze retraite zeker aan te raden.
Bijdrage: 5.000 Bef (alles inclusief)

van vrijdag 17 augustus tot zaterdag 18 augustus

SACRALE GEZANGEN VAN HET TIBETAANS BOEDDHISME - LAMA KARTA

Lama zal ons zangles geven en de verschillende melodieën van belangrijke gezongen teksten van de Tibetaanse overlevering aanleren. Dit jaar zal speciale aandacht naar de mantra's gaan.
Een uitzonderlijke gelegenheid!
Bijdrage: 1.750 Bef (alles inclusief)

zondag 19 augustus

DAG GERESERVEERD VOOR DE LEDENBIJEENKOMST

EEN UITNODIGING

zondag 19 augustus 2001

Welkom aan alle leden!

Het instituut in Schoten / Antwerpen bestaat meer dan twintig jaar, dat van Yeunten Ling vanaf 1983. Een aantal mensen helpt ons financieel al vanaf het eerste begin.
Andere mensen steunen sinds kort het instituut met hun lidmaatschap. De Lama's en de verantwoordelijken van de instituten stellen het op prijs om de leden op een feestmaal uit te nodigen en hen zo te bedanken. Tegelijkertijd kunnen we van de gelegenheid gebruik maken om elkaar wat meer van dichtbij te leren kennen, andere mensen die het instituut steunen te ontmoeten, en een kort overzicht te bieden van vroegere en toekomstige realisaties.
Wij hopen u, gewone of actieve leden en leden-weldoeners, tijdens deze dag van gezellig samenzijn te kunnen ontmoeten. We zouden het echt fijn vinden als u onze uitnodiging zou aanvaarden en hopen dat u deze datum nu al in uw agenda wil vastleggen.
Wie over een lidkaart voor het jaar 2001 beschikt en op de uitnodiging schriftelijk geantwoord heeft is welkom.

- Onthaal vanaf 11.00 uur
- Maaltijd vanaf 12.30 uur
- Bespreking van de projecten: 15.00 uur
- Wensen om af te sluiten: 16.00 uur

van vrijdag 24 tot zondag 26 augustus

Tcheud met de drie Lama's

De praktijk van Tcheud of van het 'doorhakken' leidt tot het verminderen van zelfingenomenheid.

De Tcheud praktijk betekent de wortels van het ego weghalen door de symbolische offergave van het lichaam. Zij is gebaseerd op de soetra van de prajnaparamita en de tantra's.

Alle scholen van het Tibetaans boeddhisme beoefenen deze praktijk, die de gehechtheid aan het levenswiel (de bestaansvormen) wegwerkt. Matchig Labdreun de yogini uit de 12de eeuw, ligt aan de basis van deze rituele beoefening.

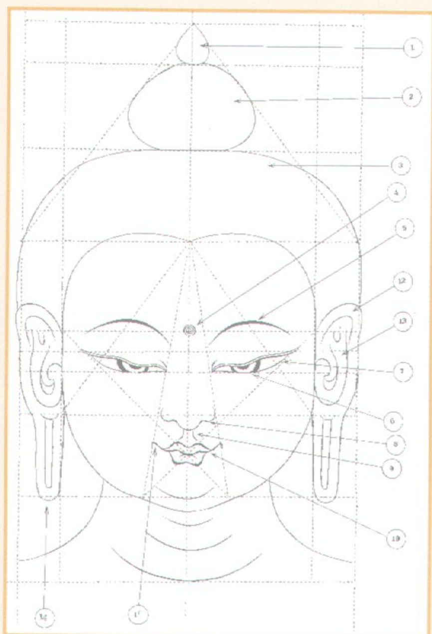
Onderricht en ritueel wisselen elkaar af.

Ieder jaar wordt de cursus een gelegenheid van intensieve praktijk: dit ritueel is één der mooiste beoefeningen!

Bijdrage: 2.850 Bef (alles inclusief)

van maandag 27 augustus tot zaterdag 1 september

Boeddhistische schilderkunst
Een leerperiode: Tharphen

Het instituut Yeunten Ling is zeer verheugd deze cursus te kunnen aanbieden.

Tharphen is de zoon van Gega Lama. Deze laatste, één van de belangrijkste meesterschilders die uit Tibet is gekomen, heeft veel bijgedragen tot de ontwikkeling van ons instituut. Samen met Temba Rabgay en Rinzin Tcheudeun heeft hij gedurende vele jaren de artistieke stages in Yeunten Ling verzorgd. De eerste leerlingen zijn ondertussen zowat overal ter wereld bekend geraakt.

Het instituut Yeunten Ling deelt met grote vreugde mee dat aan deze traditie, die ons na aan het hart ligt, een vervolg wordt gegeven.

1. Een initiatiecursus: de kunst van het tekenen en het schilderen

Gega Lama werd door de vier regenten erkend als de officiële houder van de kagyu-traditie van de Tibetaanse kunst, te weten de Karma Gardri stijl. De fresco's in de tempel van Yeunten Ling, het grote boeddhabeeld achter het kasteel en in de stoepa, het beeld van Kaloe Rinpochee, de 25 in goud geschilderde thangkha's en een groot aantal van de doeken die zich in de tempel bevinden zijn zovele voorbeelden van de perfectie en het grote meesterschap van zijn kunst. De klassieke schoonheid die zijn werk uitstraalt bieden menig beoefenaar een perfecte steun voor de praktijk. Gega Lama zelf had het dharma onderricht op een diepgaande wijze gerealiseerd: getuigen hiervan zijn, zijn grote bescheidenheid en het respect waarmee de Tibetanen hem benaderden. Met zijn creaties, zijn opzoekingswerk en zijn bijdrage tot de opleiding van kunstenaars, heeft hij een indrukwekkende bijdrage geleverd aan het bewaren van de Tibetaanse kunst en cultuur.

Met de artistieke stage zal Tharphen, zijn zoon die zowat tien jaar bij zijn vader in de leer was, in Yeunten Ling deze activiteiten verderzetten.

Om 10.30 uur: initiatie in de kunst en de techniek van het schilderen

- de techniek van het tekenen en van de kleur, het voorbereiden van het boek enz.
- de geschiedenis en de kenmerken van de Karma Gardri stijl.

Van 14.00 tot 17.00 uur: verbetering van de werken

Tharphen zal elk van de studenten volgen en bij hun werk begeleiden.

Personen die interesse hebben, worden verzocht zich op voorhand in te schrijven en dit voor minimum 2 dagen.
Cursusbijdrage: 400,- Bef per dag - **Verblijf:** 800,- Bef per dag

2. Een uitzonderlijke bijeenkomst van de oud-studenten

Op 27 augustus wordt een uitzonderlijke bijeenkomst gehouden van de oud-studenten van Gega Lama. Niet alleen met het doel elkaar weer te ontmoeten maar ook om samen na te gaan welke mogelijkheden en projecten er voor de toekomst kunnen worden gepland.
Samenkomst om 15.00 uur.
Correcties en consultaties in verband met het eigen schilderwerk zijn mogelijk. Er wordt geen financiële deelname gevraagd voor deze bijeenkomst. Het initiatief wordt aan de studenten gelaten om de hulp die door Tharphen geboden wordt ook te honoreren. Al wie wenst deel te nemen wordt verzocht zijn/haar komst aan te kondigen en, indien men er gebruik van wil maken, zich in te schrijven voor de maaltijd en de nacht. De normale verblijf en maaltijdkosten zijn verder gewoon van toepassing.

zondag 9 september

JAARLIJKS FEEST VAN HET BOEDDHISME GEORGANISEERD DOOR DE BUB (BOEDDHISTISCHE UNIE VAN BELGIË) IN HUY

Dit feest heeft, sinds 1995, ieder jaar plaats en wordt bijgewoond door talrijke nieuwsgierigen en bezoekers. Deze ontmoetings- en informatiedag gaat door onder de auspiciën van de Boeddhistische Unie van België (B.U.B.).

Iedereen is welkom!

Het programma ziet er als volgt uit:

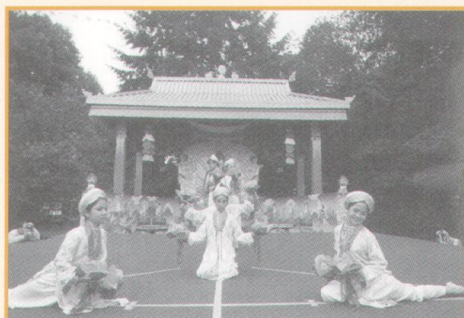
- 10.00u ceremonies voor het grote Boeddhabeeld
- 11.30u maaltijd voor de monniken

In de voormiddag vanaf 11.30u. en in het begin van de namiddag hebben de bezoekers de gelegenheid kennis te maken met meditatietechnieken uit verschillende boeddhistische tradities. Een programma met geleide oefeningen van een half uur zal meegedeeld worden.
Vrije toegang.

- 12.00u maaltijd voor bezoekers - diverse oosterse snacks
- 14.30u cultureel programma met muziek, dans en gezang en informatiestands over de verenigingen aangesloten bij de B.U.B.
- 17.30u einde

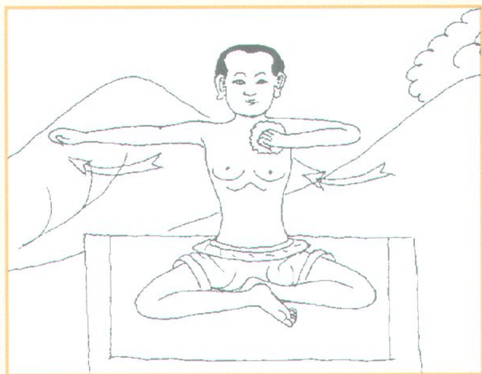
Het instituut is eveneens toegankelijk voor eenieder die zich wil informeren en een eerste contact zoekt.

Iedereen is welkom.
De toegang is gratis.

van zaterdag 15 tot zondag 16 september

TIBETAANSE YOGA VOOR BEGINNERS - LAMA ZEUPA

In deze cursus zal Lama Zeupa zich vooral richten tot wie de Tibetaanse yoga voor de eerste keer wil volgen. Nadien (bijv. op 1 en 2 december) volgt een weekend voor gevorderden.

Iedereen is zo in de gelegenheid om deze praktijk te leren kennen en te onderhouden.

Deze lichamelijke en spirituele yoga is een ideale combinatie van eenvoudige lichamelijke oefeningen en een geestelijke training. De zeer complete oefeningen integreren houding, gebaren en symbolen, ontspanning, technieken van auto-massage, oefeningen op de subtiele ademhaling en het reciteren van teksten om mededogen-leegte te ontwikkelen. Deze yoga is voor iedereen toegankelijk: voor boeddhisten en niet-boeddhisten, voor jong en oud.

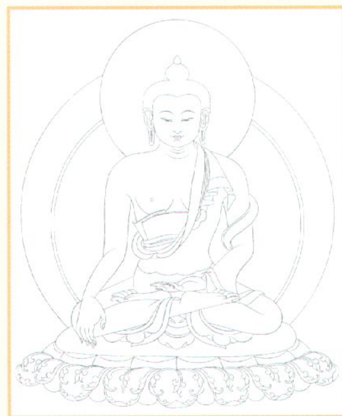
De zeer eerbiedwaardige Kaloe Rinpochee heeft dit geheel van oefeningen ontworpen om de westerlingen bij de meditatie te helpen. Beoefenaars zeggen dat deze praktijk een 'verlichtend' gevoel geeft aan lichaam en geest. Het is noodzakelijk om op voorhand te reserveren, omdat het aantal deelnemers beperkt is.

Bijdrage: 2.000 Bef (1.500 Bef wordt gevraagd als reservering en is niet terugvorderbaar). Informeer vooraf of er nog plaats is!
Tibetaanse yoga, een uitgave van Kunchab Publicaties, wordt als cursusboek gebruikt!

van zaterdag 22 tot zondag 23 september

INITIATIE TOT DE MEDITATIEPRAKTIJK - LAMA TASHI NYIMA

Hoe breng ik mijn geest tot rust en leer ik me concentreren?

Dit weekend voor beginners biedt onderrichting 's morgens om 10.30 uur en praktijk in de namiddag om 15.00 uur.

Meditatie is een vaardig middel om de drukte in de geest tot rust te brengen en in een toestand van mentale stabiliteit te leren verwijlen. Alle personen die een graduele weg in meditatie willen volgen, krijgen hier de gelegenheid zich over dit onderwerp te informeren en praktijkervaring op te doen onder leiding van een lama.

Deze welkome gelegenheid om in groep te mediteren kan voor iedereen een aanmoediging

tot de praktijk zijn.Het belang van de meditatie ligt hem in het inzicht in de werking van de geest.
Het instituut stelt opeenvolgend weekends voor beginners en gevorderden voor. Zogauw men aan tenminste 1 weekend voor beginners heeft deelgenomen kan men de stage voor gevorderden volgen.
Iedereen is welkom. Ongeacht of u voor de eerste keer komt, elke maand of één enkele keer.
Bijdrage: 1.850 Bef (alles inclusief)

zaterdag 29 september
TOEVLUCHT NEMEN - LAMA KARTA

Waarom toevlucht nemen? Is het echt nodig om boeddhist te worden? Welke zijn de voordelen? Hoe komt men ertoe? Welke engagementen neemt men op zich?
Een goede gelegenheid om informatie in te winnen over al deze vragen.

HET PROGRAMMA IN HUY — Oktober 2001

zaterdag 20 en zondag 21 oktober
INTENSIEVE MEDITATIE - LAMA TASHI NYIMA

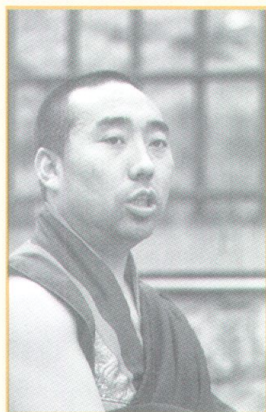
Deze intensieve meditatiedagen richten zich tot de beoefenaars die wensen te mediteren onder leiding van een lama. Naast het dagelijks programma van de rituelen worden twee meditatiesessies per dag voorzien.
Al de personen die reeds een shinee-weekend gevolgd hebben zijn welkom. Er is geen onderricht voorzien.
Deze stage is bedoeld om de persoonlijke beoefening te verdiepen en vooruit te komen op de weg van de meditatie door praktijkervaring op te stapelen. Zij biedt een gelegenheid om tot beoefening over te gaan in plaats van te praten.
Bijdrage: 1.850 Bef (alles inclusief)

van zaterdag 27 tot zondag 28 oktober
AMITABHA: RECITEREN VAN DE MANTRA MET DE DRIE LAMA'S

Om ons op de dood voor te bereiden is het behulpzaam van een band te ontwikkelen met Boeddha Amitabha, de Boeddha van het eindeloze licht. Dit kan door het reciteren van zijn mantra.
Tijdens deze twee dagen kunnen we tevens alle personen die gestorven zijn herdenken. Iedereen is welkom om deel te nemen aan deze intensieve praktijksessies, die afgesloten worden met een feestelijke tsok-pudja (offeringsritueel zondagnamiddag).
Bijdrage: 1.850 Bef (alles inclusief)

van vrijdag 2 tot zondag 4 november

ONDERRICHTING OVER HET BARDO EN DE BEGELEIDING VAN STERVENDEN - LAMA KARTA

Hoe kan men zich voorbereiden op de dood? Wat zal er gebeuren wanneer we sterven?
Kunnen wij anderen helpen? Hoe? Wat is het belang van alles wat we nu reeds ondernemen?
Lama zal over al deze vragen onderricht geven en de meditaties die hiermee overeenstemmen leiden. Tijdens dit weekend, waarop christenen het kerkhof bezoeken, zullen wij ons buigen over het fenomeen van de dood - onze dood en die van de anderen - en wel door de raadgevingen die de Boeddha voorstelt te bestuderen en ze in onze geest te integreren door middel van de meditatiebeoefening die we samen doen.

Bijdrage: 2.850,- Bef (alles inclusief)

van zaterdag 10 tot zondag 11 november

MANI-RETRAITE (VERBLIJF EN DEELNAME GRATIS)

Elk jaar biedt het instituut Yeunten Ling deze tweedaagse beoefening aan. Het verblijf is gratis voor al wie deelneemt aan de sessies.
Dit weekend is gewijd aan de meditatie van Tchenrezig, ondersteund door het intensief reciteren van de mantra “Om Mani Peme Hoeng”. Tchenrezig is de verpersoonlijking van de volmaaakte liefde en het perfecte mededogen van de boeddha’s. Het reciteren van zijn mantra helpt ons deze grote deugden te ontwikkelen. Verblijf en praktijk worden aan alle deelnemers gratis aangeboden.
Wij hopen u in grote getale te mogen ontmoeten.

zaterdag 24 november

DE BOEDDHA VAN DE GENEESKUNDE - LAMA KARTA

De meditatie van de Boeddha van de geneeskunde ‘Sangyee Menla’ en het reciteren van zijn mantra brengen een dynamiek op gang voor de genezing van zichzelf en van de anderen.
Deze beoefening kan dan ook ziekten voorkomen.

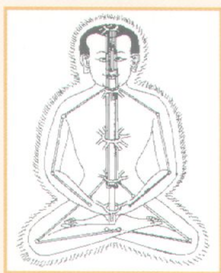
• Om 10.30 uur legt Lama uit waarom de Boeddha als een geneesheer kan worden beschouwd en zijn woorden als medicijn. We leren ook hoe de meditatie verloopt. Hiervoor kunt u ook gebruik maken van de Nederlandse tekst van het ritueel.

• Om 15.00 uur geeft Lama Karta de initiatie van de Boeddha van de geneeskunde. Iedereen is welkom, ook al komt men alleen voor de namiddag. Een initiatie is een rituele ceremonie die toelaat in contact te komen met de zegeningen van bepaalde verlichte aspecten of kwaliteiten.
Bijdrage voor de cursus: 300,- Bef (ongeacht of men de hele dag of alleen de namiddag komt)
Verblijf: zie p. 17.

HET PROGRAMMA IN HUY — December 2001

van zaterdag 1 tot zondag 2 december

TIBETAANSE YOGA VOOR GEVORDERDEN - LAMA ZEUPA

Een intensieve stage die zich richt tot diegenen die Tibetaanse yoga wensen te beoefenen. Naast het dagelijks programma van de rituelen worden twee sessies per dag voorzien.
Alle personen die reeds een yoga-weekend gevolgd hebben, zijn welkom. Er wordt geen onderricht voorzien.
Deze stage is bedoeld om de persoonlijke beoefening te verdiepen en ervaring te verzamelen. Een gelegenheid om tot beoefening over te gaan in plaats van te praten.
Bijdrage: 2.000 Bef (alles inclusief)

zondag 16 december om 10.00 u.

NYOENG NEE, ONDERRICHT EN UITLEG OVER DE PRAKTIJK

Nyoeng Nee is een praktijk van vasten en stilte.
Op het einde van elk jaar bieden wij de gelegenheid om deze zuiveringsoefening te doen. De beoefenaars van de vorige jaren hebben steeds bevestigd dat ook een enkele sessie van twee dagen zeer weldadige gevolgen heeft en een diepe en intensieve retraite-ervaring biedt.
Deze vastenpraktijk is verbonden met het aspect van Tchenrezig, de liefde en het mededogen van de boeddha's. We houden ons aan de geloften van ethisch gedrag die de eerste dag worden afgelegd: de geloften van Sodjong. We eten niet meer na het middagmaal en vermijden overbodig gepraat. De tweede dag leggen we dezelfde geloften af en verbinden ons er bovendien toe niet te eten, te drinken of te spreken tot 's anderendaags bij zonsopgang.

De deelnemers worden verzocht de avond voor het begin van de beoefening toe te komen omdat we vroeg in de ochtend beginnen. Het is eveneens belangrijk dat iedereen blijft tot de ochtend van de derde dag.

- **18 en 19 december Nyoeng Nee 1**
- **20 en 21 december Nyoeng Nee 2**
- **22 en 23 december Nyoeng Nee 3**
- **26 en 27 december Nyoeng Nee 4**
- **28 en 29 december Nyoeng Nee 5**

Bijdrage: 1.800 Bef per Nyoeng Nee, 4.500 Bef voor 3 en 7.000 Bef voor 5 Nyoeng Nees.

Alle activiteiten beginnen om 10.30 uur, behalve de Nyoengnees.
Er wordt aan eenieder gevraagd op tijd te komen teneinde zich in te schrijven en zich rustig te kunnen installeren.

Deelname in de kosten

De prijzen die gelden bieden iedereen de mogelijkheid om deel te nemen:

- **Cursusbijdrage:** 300 Bef per dag, tenzij anders vermeld
- **Verblijf:** 800 Bef per dag (logement & drie maaltijden)

(een supplement van 100 Bef per dag als bijdrage voor de verwarmingskosten)

Voor sommige cursussen is een globale prijs bepaald. Die vindt u bij de beschrijving van de cursus zelf.

De betaling kan ter plaatse gebeuren. Alleen in het geval van de yogacursus is inschrijving en betaling op voorhand noodzakelijk. Deze voorafbetaling is niet recupereerbaar.

Uurregeling van de treinen vanuit Huy

OP WEEKDAGEN

Huy - Luik
18 minuten na het uur, omnibus
37 minuten na het uur, semi-direct (Flémalle)
50 minuten na het uur, rechtstreeks naar Luik

Huy - Namen
12 minuten na het uur, omnibus
25 minuten na het uur (Brussel)
50 minuten na het uur (Rijsel)
46 minuten na het uur, omnibus

TIJDENS HET WEEKEND

Huy - Luik
41 minuten na het uur, rechtstreeks

Huy - Namen
20 minuten na het uur, rechtstreeks

Uurregeling van de treinen naar Huy

OP WEEKDAGEN

Vertrek	Station
07.03	Antwerpen-Centraal
07.45	Leuven
08.04	Leuven
08.55	Luik-Guillemin
09.02	Luik-Guillemin
09.23	Huy

Vertrek	Station
06.34	Antwerpen-Centraal
08.40	Luik-Guillemin
08.52	Luik-Guillemin
09.10	Huy

TIJDENS HET WEEKEND

Vertrek	Station
07.04	Antwerpen-Centraal
07.45	Luik-Guillemin
09.59	Luik-Guillemin
10.19	Huy

Vertrek	Station
07.04	Antwerpen-Centraal
07.45	Brussel-Noord
08.15	Brussel-Noord
09.05	Namen
09.18	Namen
09.40	Huy

TIJDENS HET WEEKEND

Vertrek	Station
20.41	Huy
21.25	Liers
21.32	Liers
23.24	Antwerpen-Centraal

Het instituut Karma Sonam Gyamtso Ling in Schoten

Hierbij volgt het programma voor de zomer en voor het najaar. U zult merken dat de activiteiten die gewoonlijk op het programma staan, doorlopen.

- Elke donderdagavond (behalve tijdens de schoolvakanties) is er een gezamenlijke meditatie. Er wordt geen bijdrage gevraagd. Iedereen is welkom.

- Tweemaal per maand geeft een Tibetaanse Lama op donderdagavond een voordracht in het instituut. Deze wordt steeds ingeleid door een meditatie. De lezingen staan open voor allen, ook al komt u maar één keer ter kennismaking of ter informatie.
  Telkens om 20.00 uur. Na afloop bieden we u gratis thee en koekjes aan. U kunt gebruik maken van de parking 't Ven of 'Delhaize'.
  Voor de voordrachten op donderdagavond wordt een bijdrage gevraagd: 150 Bef (leden 100 Bef).

- Op regelmatige basis zullen de Lama's aanwezig zijn om de mensen die buiten dit programma nog wensen te mediteren, te begeleiden. In de kalender kunt u nagaan voor welke dag ofwel een stille meditatie, ofwel een meditatie op de Boeddha van de geneeskunde, ofwel op Mahakala gepland wordt.

- Ook voor deze periode wordt af en toe een volledig dagprogramma voorzien. We vestigen onder meer de aandacht op het programma van 18 november 2001: Tibetaanse yoga voor beginners. Wie hiervoor nu al wil inschrijven kan een voorschot van 500,- Bef betalen op het rekeningnummer van het Tibetaans Instituut - Schoten (zie achterflap).

- Ten slotte kunnen de mensen die, eventueel in familieverband, kennis willen maken met het instituut, terecht op de vermelde zondagnamiddagen voor een geleid bezoek. Verder is iedereen welkom in het documentatiecentrum en kan ook steeds op afspraak een gesprek aangevraagd worden, of een activiteit voor scholen of culturele verenigingen worden voorbereid.

Het programma

Juni

donderdag 7 juni om 20.00 u

DE KWALITEITEN EN DE GEBREKEN VAN DE LEERLING

Welke naïviteit, welke onverantwoorde verwachtingen moeten we hierbij vermijden? Hoe moet dit alles aangepakt worden? Welke zijn de beste voorwaarden om een gezonde relatie met de spirituele leraar te ontwikkelen?

donderdag 14 juni om 20.00 u

Rituelen voor de overledenen?

Dankzij de uitleg die Lama hierover zal geven krijgen we meer inzicht in de onderrichtingen over het bardo, tussenliggende periode. Door de toenemende aanvaarding van het boeddhisme in het Westen, groeit ook de vraag naar praktische raadgevingen die in deze moeilijke periode tot steun kunnen zijn.

zaterdag 16 juni van 10.30 tot 12.30 u

Geschiedenis van het mahayana: het boeddhisme van India, China, Japan

Het boeddhisme van het grote voertuig verschijnt in India bij het begin van onze jaartelling. Historisch werd het beschouwd als een latere ontwikkeling van het originele onderricht van de Boeddha. Nochtans beschouwen de beoefenaars het mahayana als de ware essentie van de onderrichtingen van Shakyamoeni.

Het richt zich op de ontwikkeling van de bodhicitta-gedachte, of de wens de verlichting te bereiken teneinde alle levende wezens te bevrijden. In het Verre Oosten ontwikkelt zich het idee van een onmiddellijke bevrijding. Mahayana steunt op twee grote Indiase filosofische stromingen en zal zich doorheen de verschillende scholen van het Japanse boeddhisme verspreiden.

Jérôme Ducor is conservator van de Azië-afdeling van het etnografisch museum van Genève.

Bijdrage: 300 bef (leden 150 bef), aperitief inclusief.

donderdag 21 juni om 20.00 u

Meditatie van Tchenrezig

donderdag 28 juni om 20.00 u

Meditatie van Tchenrezig

Juli

Jaarlijkse sluiting.
Er is permanentie voorzien voor het documentatiecentrum.

Augustus

donderdag 2 augustus om 20.00 u
MEDITATIE VAN TCHENREZIG

dinsdag 21 augustus om 20.00 u
STILLE MEDITATIE

woensdag 22 augustus om 20.00 u
MEDITATIE VAN DE BOEDDHA VAN DE GENEESKUNDE

donderdag 23 augustus om 20.00 u
MEDITATIE VAN TCHENREZIG

September

donderdag 6 september om 20.00 u
MEDITATIE VAN TCHENREZIG

zaterdag 8 september van 10.30 tot 12.30 u
DE TRADITIE EN DE ACTUALITEIT VAN HET ZEN BOEDDHISME

Het chan/zen is een van de belangrijkste scholen van het Chinees boeddhisme. Ze ontstaat omstreeks de VII de en VIII ste eeuw en verspreidt zich in alle landen binnen de Chinese invloedssfeer: Korea, Japan, Vietnam. Zij laat zich definiëren als een school voor meditatie, waarbij zij een accent legt op het niet-intentionele en de afwezigheid van technieken. In het Westen verschijnt zen in het begin van de XX ste eeuw en kent in Europa een groot succes.
Eric Rommeluère verzorgt de kronieken in het tijdschrift *Actualité des Religions*. Hij is tevens redactielid van het *Journal of Global Buddhism,* een interdisciplinair tijdschrift.
Bijdrage: 300 bef (leden 150 bef), aperitief inclusief.

donderdag 13 september om 20.00 u
RECITATIE VAN DE MANTRA OM MANI PEME HOENG

Tchenrezig is de personificatie van liefde en mededogen van alle verlichte wezens. Het reciteren van zijn mantra heeft volgens de teksten 'het effect van een weldadige regen na een grote droogte'. Waarom? Wat is de diepere betekenis van deze mantra en het reciteren van mantra's in het algemeen?

donderdag 20 september om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

donderdag 27 september om 20.00 u
Welke zijn de bijzondere kenmerken van het Tibetaans boeddhisme?

Het Tibetaans boeddhisme wordt gekenmerkt door een hele waaier aan benaderingen en wegen die kunnen worden bewandeld. Waaruit bestaan deze vaardige middelen en de specifieke beoefeningen voorgesteld binnen de diamanten weg, het vajrayana? Waarom noemt men deze benadering ook de geheime weg?

vrijdag 28 september om 20.00 u
Stille meditatie

Oktober

donderdag 4 oktober om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

zondag 7 oktober om 15.00 u
Geleid bezoek

Een aangename manier om kennis te maken met het Tibetaans instituut, de activiteiten en de mensen. Iedereen is welkom om 15.00 u. Gelieve een kwartier voor de rondleiding aanwezig te zijn.
Bijdrage: 100,- Bef/per persoon (koffie/thee + koekjes incl.)
Kinderen tot 12 jaar gratis.

donderdag 11 oktober om 20.00 u
Emoties en hun transformatie

In de boeddhistische teksten worden de vijf basisemoties ook wel eens de vijf giften genoemd.
Waarom? Moet men ze wegwerken? Of moet men ze gebruiken op de spirituele weg? Hoe werkt men met emoties?

zaterdag 20 oktober van 10.30 tot 12.30 u
Het Tibetaans boeddhisme, een minder goed gekend verhaal

Het vajrayana is omstreeks de VI de eeuw in India ontstaan. Het werd aanvankelijk door de grote Indiase meesters buiten de kloosters onderwezen.

Nadien kende het een snelle verspreiding, die het allereerst tot in China en Indonesië zou voeren, vervolgens naar Indo-China, Japan en ten slotte Tibet. Het vajrayana (voertuig van de tantra's) presenteert zich als de natuurlijke voortzetting en zelfs het resultaat van het boeddhisme van het grote voertuig. De methode bestaat erin leegte en mededogen als onverbrekelijk geheel te realiseren.
Philippe Cornu is verantwoordelijk voor de cursus religieuze antropologie bij de INALCO in Parijs. Hij heeft een encyclopedisch woordenboek van het boeddhisme gepubliceerd.
Bijdrage: 300 bef (leden 150 bef), aperitief inclusief.

donderdag 25 oktober om 20.00 u

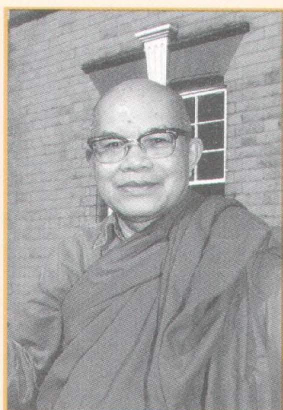
De Boeddha - een geneesheer

Storende emoties maken alle gewone levende wezens ziek. Zij veroorzaken een onevenwicht dat kan leiden tot allerlei ziekten. Dikwijls wordt de Boeddha de grote geneesheer genoemd. Zijn raadgevingen helpen immers om te genezen van nefaste gewoonten die de fysieke en mentale gezondheid ondermijnen.

November

donderdag 1 november om 20.00 u

Uitzonderlijk bezoek van de Venerabele Rewata Dhamma

De Venerabele Rewata Dhamma is geboren in Birma en volgde eerst de opleiding in het theravada boeddhisme. Hij bestudeerde nadien de Indiase filosofie en het mahayana boeddhisme en verwierf een doctoraat Sanskriet aan de universiteit van Benares. Hij resideert op dit ogenblik in Engeland, in de Birmingham Buddhist Vihara, en onderwijst de boeddhistische filosofie en vipassana meditatie in Europa en de Verenigde Staten.

Vipassana meditatie

Het gaat niet over een devotionele praktijk, maar over een onderzoek van ons lichaam en onze geest met het doel ons te bevrijden van een verkeerd zicht op de werkelijkheid. Wij denken namelijk in termen van een vast 'zelf' dat eeuwig is, waarmee we ons identificeren en dat na de dood verder bestaat. Maar het leven is verandering. Niets is blijvend, alles is in beweging, er is geen enkel stabiel element in ons; en deze waarheid is moeilijk te aanvaarden. Dit feit begrijpen en realiseren komt overeen met de eerste edele waarheid van het lijden. Deze beoefening vormt het hart van de theravada traditie.

donderdag 15 november om 20.00 u

Een gewoon levend wezen - een verlicht wezen

De verlichting, wat betekent dat?
Is het een te bereiken doel, een te volgen weg? Moet er iets veranderen?
Waarin verschilt een verlicht wezen van een gewoon levend wezen?

zondag 18 november, van 10.30 tot 16.00 u

Tibetaanse yoga

Aangezien de interesse groot is en het aantal deelnemers beperkt, kunt u nu reeds uw plaats reserveren door het voorschot van 500 Bef te betalen op het secretariaat of door storting op de bankrekening (zie achterflap), met de vermelding: yoga november.

donderdag 22 november om 20.00 u

Meditatie van Tchenrezig

donderdag 29 november om 20.00 u

Wie of wat evolueert van het ene leven naar het andere?

Wat gebeurt er met het individueel bewustzijn op het ogenblik van de dood? Blijft het verder leven? Dooft het uit? Wat evolueert precies van het ene leven naar het andere? Als dit principe het lichaam verlaat en in het bardo ronddwaalt, hoe verloopt dat dan? Is dit principe eenvoudig of meervoudig?

December

donderdag 6 december om 20.00 u

Meditatie van Tchenrezig

maandag 10 december om 20.00 u

Stille meditatie

dinsdag 11 december om 20.00 u

Meditatie op de Boeddha van de geneeskunde

donderdag 13 december om 20.00 u

UITLEG OVER TECHNISCHE WOORDEN UIT HET BOEDDHISME.

Dharma, karma, samsara, nirwana, mahamoedra ...
Lama zal deze termen, en andere woorden, die deel uitmaken van de technische woordenschat van het boeddhisme verklaren.

zaterdag 15 december van 10.30 tot 16.00 u

KORTE PRAKTIJK VAN DE BOEDDHA

zondag 16 december om 15.00 u

GELEID BEZOEK

Wegbeschrijving

In het centrum van Schoten draait u op het plein voor het gemeentehuis naar rechts in de Cordulastraat. Neem dan links, de Venstraat. Daarna de eerste straat links, dit is de Kruispadstraat. Uw auto kunt u even verder kwijt op de parking 't Ven aan uw linkerkant. U volgt dan weer de Kruispadstraat en steekt de Van Cauwenberghslei over. Enkele tientallen meters verder vindt u het Tibetaans Instituut aan uw rechterkant op nummer 33.

INSTITUUT KARMA SONAM GYAMTSO LING

KRUISPADSTRAAT 33 • 2900 SCHOTEN

TEL: 03 685 09 19 • FAX: 03 685 09 91

E-MAIL: TIBINST@SKYNET.BE

FORTIS: 220-0493023-08

PR: 000-0082782-41

Het instituut Nalanda in Brussel

Voor een uitvoerige verklaring over de activiteiten in het Nalanda instituut verwijzen we naar een aparte folder die hierover zal worden uitgebracht. Het instituut heeft duidelijk de bedoeling om alle tradities van het boeddhisme aan bod te laten komen. De naam Nalanda werd dan ook bewust gekozen.
De werken schieten goed op. De mensen die regelmatig naar het centrum komen, hebben kunnen vaststellen dat de aanpassing een hele opgave is geweest.

Juni

woensdag 6 juni
ONDERRICHT: DE KWALITEITEN EN DE GEBREKEN VAN EEN LEERLING

zondag 10 juni
BOEDDHISME EN DE WETENSCHAPPEN VAN DE GEEST
Causerie door professor J.M. Jacques, van 10.30 tot 12.30 u

woensdag 13 juni
ONDERRICHT: RITUELEN VOOR DE OVERLEDENEN

vrijdag 15 juni
GESCHIEDENIS VAN HET MAHAYANA:
HET BOEDDHISME VAN INDIA, CHINA, JAPAN

Juli en augustus

Dit jaar zal het centrum twee maanden gesloten zijn.

September

woensdag 5 september om 20.00 u
MEDITATIE VAN TCHENREZIG

vrijdag 7 september
VOORDRACHT: DE TRADITIE EN DE ACTUALITEIT VAN HET ZEN BOEDDHISME

woensdag 12 september om 20.00 u
Onderricht: Het reciteren van de mantra om mani peme hoeng

woensdag 19 september om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

dinsdag 25 september om 20.00 u
Geleide meditatie

woensdag 26 september om 20.00 u
Onderricht: De kenmerken van het Tibetaans boeddhisme

Oktober

woensdag 3 oktober om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

woensdag 10 oktober
Onderricht: Emoties en hun transformatie

woensdag 17 oktober om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

vrijdag 19 oktober om 10.30 u
Voordracht: Het Tibetaans boeddhisme, en minder goed gekend verhaal

woensdag 24 oktober om 20.00 u
Onderricht: De Boeddha van de geneeskunde

woensdag 31 oktober
Bezoek van Rewata Dhamma

November

van 1 tot 11 november
Kunchab Publicaties heeft een stand op de Boekenbeurs

woensdag 7 november
Inhuldiging van het Nalanda Instituut

woensdag 14 november
Onderricht: Het verschil tussen een gewoon en een verlicht wezen

zaterdag 17 november vanaf 10.30 tot 16.00 u
Tibetaanse yoga

woensdag 21 november om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

dinsdag 27 november om 20.00 u
Geleide meditatie

woensdag 28 november om 20.00 u
Onderricht: Inleiding tot het bardo

December

zondag 2 december van 10.30 tot 16.00 u
Initiatie tot de praktijk van de meditatie

woensdag 5 december om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

woensdag 12 december om 20.00 u
Onderricht: Uitleg over technische woorden uit het boeddhisme

woensdag 19 december om 20.00 u
Meditatie van Tchenrezig

Lezingen in Amsterdam

In centrum De Roos (P.C. Hooftstraat), telkens in de aula (004).

Interrelatie en leegte

21 september 2001 door Lama Karta

Interrelatie is een essentieel begrip in het boeddhisme. Alle verschijnselen, ook ons ik, zijn het gevolg van een complexe interactie tussen vele aanleidingen en oorzaken, die op hun beurt weer ontstaan zijn uit eerdere oorzaken, enzovoort. Er is dus niets wat op zichzelf bestaat. Deze interrelatie van alle verschijnselen, ook wel 'bestaan in onderlinge afhankelijkheid' genoemd, kunnen we in analytische meditatie doorgronden. Door volledig inzicht hierin ervaren we dat vorm leegte is, en leegte vorm.

Karma

26 oktober 2001 door Lama Karta

Alles wat we denken, zeggen of doen (en vooral de motivatie ervan), laat indrukken na in de diepere lagen van ons bewustzijn. Deze indrukken zijn als zaadjes die, als de omstandigheden eenmaal gunstig zijn, vruchten afwerpen in de vorm van specifieke bewustzijnstoestanden van geluk of lijden en daarmee samenhangende ervaringen. Deze wetmatigheid van het verband tussen oorzaak en gevolg heet 'karma'. Karma hangt nauw samen met de interrelaties van de verschijnselen en van ons ik.

Vergankelijkheid

7 december 2001 door Lama Zeupa

Alle leven is eindig. Ons huidige menselijke bestaan is een kostbaar instrument dat we zo goed mogelijk moeten gebruiken om de verlichting te bereiken door de dharma te beoefenen. Door inzicht in de onderlinge afhankelijkheid van de verschijnselen om ons heen en in de werking van karma, en door rekening te houden met de vergankelijkheid van alles, zijn we in staat om bewust te werken aan onze bevrijding uit de kringloop van wedergeboorte en lijden.

Over de sprekers

Lama Karta is directeur van drie Tibetaanse instituten in België en geeft sinds vele jaren voordrachten in de Benelux, Frankrijk en Duitsland. Hij begeleidt persoonlijk vele mensen in hun dharma praktijk. Hij spreekt in het Tibetaans, maar er wordt voor Nederlandse vertaling gezorgd. Lama Karta staat bekend als een vrolijke, wijze en hartelijke leraar.
Lama Zeupa is eveneens aan deze centra verbonden, en sinds lange tijd een goede vriend en naaste medewerker van Lama Karta.

Aanvullende informatie

De lezingen vinden plaats op vrijdagavonden, telkens van 20.15 tot 22.00 uur. De toegangsprijs bedraagt Hfl 15,-. Aan het einde van de lezing kan men vragen stellen. Daarna is er gelegenheid om bij een kopje thee nog even na te praten in het Theehuis.
Contact persoon voor inlichtingen: Herman Waumans, tel. 035-642 0370 (na 19u).

Voordrachten elders

Juni

dinsdag 5 **Amsterdam / Nederland**
maandag 11 **Brugge**
dinsdag 12 **Gent**
woensdag 20 **Brugge**

September

zaterdag 1 **Orval**
zondag 2 **Orval**
maandag 10 **Roeselaere**
woensdag 12 **Antwerpen**
vrijdag 21 **Amsterdam / Nederland**
dinsdag 25 **Gent**
zondag 30 **Louvain-la-Neuve**

Oktober

maandag 1 **Zwitserland**
dinsdag 2 **Zwitserland**
woensdag 3 **Zwitserland**
vrijdag 5 **Middelburg / Nederland**
maandag 8 **Brugge**
vrijdag 12 tot zondag 14 **Montchardon / Frankrijk**
maandag 15 **Brugge**
woensdag 17 **Gent**
maandag 22 **Kortrijk**
dinsdag 23 **Vorstenbosch / Nederland**
vrijdag 26 **Amsterdam / Nederland**
zaterdag 27 en zondag 28 **Lama Karta in Normandië**

November

vrijdag 16 **Concert van Lama Karta in Nederland (Nijmegen)**
maandag 19 **Torhout**
dinsdag 20 **Gent**
maandag 26 **Torhout**

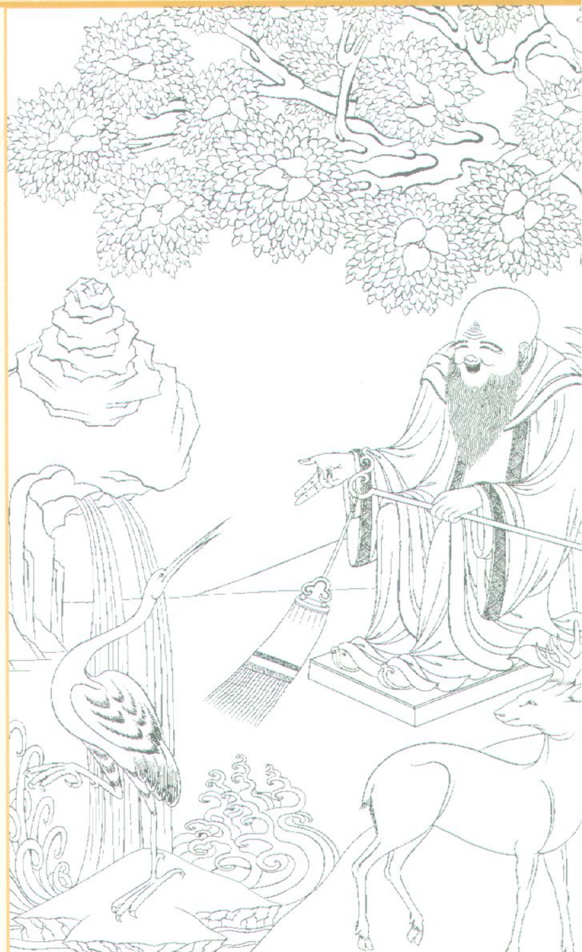
December

donderdag 6 **Gent**
vrijdag 7 **Amsterdam / Nederland**

Hebben de dieren een ziel?

Boeddhistische spiritualiteit en de dierenwereld

Op 18 april ll. heeft dr. Yvan Beck, voorzitter van 'Planète Vie', een vereniging ter bescherming van de dieren, vertegenwoordigers van verschillende religieuze en filosofische strekkingen uitgenodigd voor een rondetafelconferentie. Onder diegenen die werden uitgenodigd om te spreken over het thema 'spiritualiteit en de dierenwereld', bevonden zich vertegenwoordigers van de islam, van het judaïsme, van het hindoeïsme, het christendom, het shamanisme, het jaïnisme en van het boeddhisme. Als student van het boeddhisme werd ik voor deze dialoog aangezocht. Mijn interesse voor het thema was groot aangezien ik een passie heb voor de ornithologie en ik, in het kader van mijn professioneel leven in een farmaceutisch bedrijf, de dieren noodzakelijkerwijze bij het onderzoeksproces betrek.

De ietwat provocerende titel, gekozen door Yvan Beck, had een enthousiast publiek aangetrokken, een duidelijk bewijs van een groeiende sympathie ten opzichte van het dierenwelzijn. Deze dialoog hoort trouwens thuis in een debat dat in deze dagen door een groot aantal publicaties, die zowel wetenschappelijk als populariserend kunnen zijn, wordt weergegeven. De vraag is: wat is de plaats van de mens om dergelijke rechten op de dieren te doen gelden?
Hieronder heb ik enkele notities uitgewerkt die bedoeld waren als voorbereiding op het debat; ze zijn de neerslag van een onderhoud met Lama Karta en van de lectuur van referentiewerken die hierna vermeld worden.

I. De geest, het lichaam

De dynamiek van de leegte

De ziel zoals gedefinieerd in het Westen (geschapen, individueel en onsterfelijk) heeft geen equivalent in het Tibetaans noch in het boeddhisme in het algemeen.

Een Tibetaans spreekwoord zegt: *'Dat wat we de geest zouden kunnen noemen, is onbestaande! De geest is slechts licht.'* Zou de notie 'ziel' niet te maken hebben met een zekere angst voor de leegte, een soort gestolde leegte, om zich in zekere zin gerust te stellen? Het 'objectiveren' van deze geest in beweging leidt, volgen de boeddhisten, tot de ervaring van storende emoties, nadien van karma en mondt ten slotte uit in lijden.

De geest ontdekken voor wat hij is, in zijn eenvoud, in zijn onveranderlijkheid dat is de weg die de boeddhistische beoefenaar opgaat. Om de aansporing van Tilopa (988 - 1069), stichter van de kagyupa-lijn, te citeren: *'Theoretiseer niet, denk niet, reflecteer niet; mediteer, handel, maar wees sereen. Wees niet gehecht aan een object.'*

Deze absolute zekerheid, die van binnenuit ontstaat, los van de onmacht van concepten, is onuitsprekelijk en onzichtbaar. Deze kennis is niet uitzonderlijk, maar de integratie ervan in het dagelijkse leven vormt voor de boeddhisten de kostbaarste schat en is het resultaat van een ononderbroken meditatiebeoefening.

Lichaam en geest: een geheel als interrelatie

In dit opzicht, en naar aanleiding van het grote debat lichaam/geest, is het idee dat de geest een eigenschap zou zijn die ontspringt aan het lichaam, onjuist voor boeddhisten. Immers, de geest of het bewustzijn is niet materieel van aard en kan dus op generlei wijze een zelfde oorsprong hebben als het materiële lichaam. Daarom stellen boeddhisten, wanneer ze het over de geest hebben, dat er geen geboorte en geen oorzaak zijn, maar spreken ze veeleer over een continuüm van bewustzijn - hier wordt het beeld van een stroom gebruikt - dat het lichaam 'innerveert' waarmee het voor de duur van het leven verbonden is. Hier speelt de notie dat het lichaam door de geest verrijkt wordt, een beetje zoals een radiotoestel programma's kan uitzenden dankzij de energie van de elektriciteit.

Het concept van de geest en de middenweg

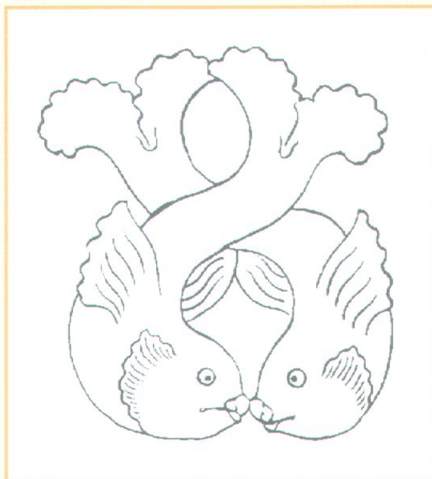
De geest als concept, als vaste entiteit zien, wordt door boeddhisten als een extremistische visie gezien. De tegengestelde visie - evengoed een extremistische benadering - wordt nog strenger beoordeeld door het boeddhisme: die van het nihilisme, de gehechtheid aan de idee van het nietbestaan van een zelf, van een geest.

Om deze twee extreme standpunten te verwoorden zei de grote yogi Saraha: *'Als u zich vastklampt aan de visie dat er een reële, vaste entiteit bestaat, dan mist uw visie wijsheid. Zoals bij de dieren is dit een middelmatige benadering die geen gebruik maakt van de mentale eigenschappen en een instinctmatige reactie blijkt te zijn. Indien u echter beweert dat niets bestaat is het met u nog erger gesteld*

dan met een dier.'

Tussen deze twee extreme standpunten vinden we de middenweg zoals de Boeddha die voorstelt en waarbij geen enkele vorm van conceptualisatie de ongebonden en bevrijde visie aantast. In de soetra van het binnenkomen in Lanka wordt gezegd:

"Uiterlijke fenomenen zijn bestaand noch niet-bestaand. De geest is evengoed totaal ongrijpbaar. Bevrijd van elk gezichtspunt, dit is de eigenschap van het ongeborene."

In plaats van dus een vaste entiteit die men ziel zou noemen voor waar aan te nemen, zal het boeddhisme over de geest spreken en deze beschrijven als een continuüm van bewustzijn, een ondeelbare eenheid waarvan de essentie leegte is, de aard helderheid en de werkwijze onbelemmerdheid.

II. En de dieren?

Een beetje etymologie

Het Tibetaanse woord dat gebruikt wordt om elk levend wezen, dus ook mens en dier, aan te duiden is: sem-tsjen; sem betekent geest, tsjen betekent hebbend; sem-tjen... wie over een geest beschikt, of een bewustzijn. Vertrekkend van deze etymologische uitleg blijkt zonder enige twijfel dat mens en dier op voet van gelijkheid worden beschouwd voor wat de geest betreft, alleen het fysieke substraat verschilt. Ze hebben een bewustzijn gemeen, het vermogen om geluk en lijden te ervaren. Dieren reageren eveneens op stimuli, ze hebben een geheugen en kunnen iets leren. Wetenschappelijk werd aangetoond dat zelfs een vliegje zich zaken herinnert, zonder daarbij te spreken over meer geëvolueerde primaten.

Een kwestie van onderbouw

Ook al is het bewustzijn of de geest kenmerkend voor elk levend wezen, mens of dier, toch blijft het zo dat er een grote diversiteit aan fysieke dragers van dit bewustzijn bestaat. Tussen al deze levensvormen blijkt het menselijk lichaam veruit over de grootste capaciteiten te beschikken, de meeste mogelijkheden te hebben, hoewel bepaalde diersoorten soms meer ontwikkelde faculteiten hebben. In een loopwedstrijd zouden wij onmogelijk een luipaard kunnen overtreffen en de arend heeft een veel sterker ontwikkeld gezichtsvermogen dan het onze, enzovoort.

Het is interessant om vast te stellen dat er een grote diversiteit aan lichamen bestaat in één en dezelfde levenssoort. Binnen elke familie, de mensen inbegrepen, zijn de capaciteiten min of meer ontwikkeld naargelang het niveau. Het zo kostbare menselijke lichaam waarover de boeddhistische onderrichtingen spreken, heeft vele kwaliteiten, die zelden allemaal worden verworven. Zonder

deze kwaliteiten, komen we dan niet dicht bij de vraag die gesteld wordt door E. Drewermann: *'Leven de meeste mensen niet in een soort van dof onbewustzijn dat gelijkt op dat van de dieren?'*

Dierenwereld en lijden

Het boeddhisme legt sterk de nadruk op het pijnlijk karakter van de dierenwereld. Het betreft een lagere wereld die gekenmerkt wordt door mentale duisternis en lijden. Ik citeer hier Gampopa, die in zijn boek Het kostbare juweel van de bevrijding, één van de belangrijkste referentiewerken uit het Tibetaans boeddhisme, dit lijden in de volgende bewoordingen weergeeft.

Tegen hun wil worden ze onderworpen.
Aan stampen, vuistslagen, zweepslagen en met ijzeren haken

Worden sommige gedood omwille van hun parels, hun wol
Hun gewei, hun bloed, hun vlees of hun huid

Zij verslinden alles wat onder hun ogen komt
Gampopa Seunam Rintchen (1079-1153)

Deze tekst uit het begin van het vorige millennium heeft niets van zijn actualiteit verloren! Gampopa herinnert ons dat de natuur zelf elke menselijkheid mist. Er is natuurlijk ook nog al het lijden dat wij de dieren aandoen, maar kijk tevens naar het gedrag van de vleeseters onder elkaar, of zelfs de insecteneters... Laten we enkel al het voorbeeld nemen van de zeefauna: grote vissen verslinden de kleine, de allerkleinste parasiteren op de grote, en allemaal worden ze ten slotte door de mens gevist. Onzekerheid en terreur heersen in deze werelden. Zovele zaken in de natuur die de echo vormen van de welbekende 'struggle for life', tenminste als men verder wil gaan dan een oppervlakkige of esthetiserende blik.

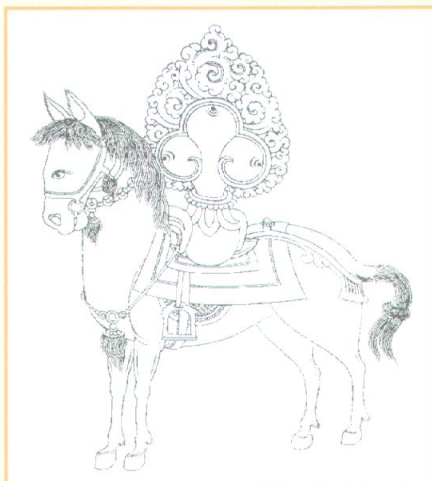
De moeilijkheden en omstandigheden waar de dieren in terechtkomen doen bij de beoefenaar van het boeddhisme een groot mededogen ontstaan. Het gaat hier over een inzicht en niet een blind medelijden. De vergelijking tussen de wereld van mens en dier illustreert duidelijk het kostbaar karakter van het rijkelijk voorziene mensenleven. Door zich bewust te worden van deze kans, zal de beoefenaar van het boeddhisme ertoe besluiten dat hij dit leven niet mag verknoeien.

Dierenwereld en emoties

Volgens het boeddhisme is de belangrijkste reden voor hergeboorte in de dierenwereld de gewoonte die het continuüm van bewustzijn genomen heeft om te verzinken in een soort van mentale duisternis. Daarbij vinden we in de dierenwereld, naast deze belangrijkste emotie, alle andere emoties die ook in de mensenwereld te vinden zijn. We kunnen deze wereld immers in dezelfde termen beschrijven als de mensenwereld en dit in functie van attitudes zoals agressiviteit, slaperigheid en allerlei passies. De hele waaier van storende emoties vinden we inderdaad terug: de krokodil die haar dagen in luiheid

doorbrengt, de hovaardige haan, de levendige en onstandvastige vogeltjes, de tijger die geen vrees kent, de woelige en onverzadigbare aap, de agressieve slang, enzovoort.

Dit is waar tussen de soorten, maar is zelfs van toepassing binnen één en hetzelfde ras. Zo zullen de eigenaars van meerdere honden u in detail kunnen vertellen over het verschillend karakter van hun meute en het samenspel dat kan ontstaan tussen de dieren. Men kan inderdaad merken dat in één en dezelfde diersoort sommige meer met andere rekening houden of dat deze hond bijvoorbeeld wat aanhankelijker is dan de andere, enzovoort.

Zo begrijpen we dat het voor een boddhisattva mogelijk is om zich, bijvoorbeeld, in de wereld van de vogels te manifesteren. Het Tibetaans boeddhisme zit vol van dit soort verhalen over de wens van een of ander verlicht wezen om anderen te helpen die hem ertoe aanzet zich te manifesteren als een dier... Er wordt bijvoorbeeld gezegd dat de grote Siddha Kukuripa (1010) de verlichting van zijn hond verkregen heeft, die een emanatie was van Avalokiteshvara, de boeddha van mededogen.

We kunnen ons natuurlijk de vraag stellen of dit geen voorbeeld van antropomorfisme is. Het blijft niettemin duidelijk - en de volkstaal bevestigt het - dat we gemakkelijk enkele attitudes van onszelf in de dierenwereld terugvinden. Zo houdt het postulaat van Descartes, dat de dier-machine stelt tegenover de mens begaafd met nostalgie (en met een godsidee), niet stand bij een aandachtige observatie, een wetenschappelijke benadering die in het boeddhisme waarschijnlijk wel te vinden is.

III. Welke ethiek?

De ethische kwestie

Of men nu over een bewustzijnscontinuüm spreekt dan wel over een onsterfelijke ziel, een en ander verhindert niet ethische bedenkingen te ontwikkelen, wel integendeel. De noodzaak aan een moreel leven zal echter niet gesteund zijn op de onsterfelijkheid van een ziel die een soort van credit aan goede en slechte punten opstapelt en op een dag van de opperste rechter de rekening gepresenteerd krijgt. Het loopt eenvoudiger: men vertrekt van het idee dat elke daad, elk woord, elke gedachte automatisch een soort indruk achterlaat in die bewustzijnsstroom. Deze zal daardoor gewijzigd worden en meteen ook alle gebeurtenissen die erop volgen. Sommige oorzaken zorgen inderdaad, zonder enige vergissing, voor geluk en andere voor lijden, zonder dat een buitenliggend oordeel noodzakelijk zou zijn. Dit blijkt duidelijk uit de

ervaring van elke dag: het zijn de situaties die we ontmoeten die ons duidelijk in herinnering brengen dat de motivatie van onze handelingen voor een groot gedeelte hun gevolgen bepaalt.

Onze houding ten overstaan van de dieren zal dus eveneens positief zijn, als we tenminste het geluk voor onszelf en voor de anderen willen bewerkstelligen. In het boeddhisme zijn de relaties met de dieren en het mededogen dat we ze betonen voornamelijk gebaseerd op dit verband waarbij de oorzaak onmiddellijk zorgt voor een gevolg. Wanneer boeddhistische onderrichtingen het hebben over het niet-doden is dat zonder onderscheid van toepassing voor alle dieren tot en met het kleinste insect.

Dit gezegd zijnde is de strijd tegen alle experimenten op dieren en alle vleesvoeding één zaak, en de strijd tegen sommige omstandigheden bij het slachten en de veeteelt een andere. Het lijkt me dat dit eerste aspect niet noodzakelijk altijd pertinent is en soms zelfs in een bepaalde context moeilijk houdbaar, terwijl het tweede in alle gevallen nuttig is. Vandaar dat de wijsheid die erin bestaat alle elementen die meespelen in rekening te brengen steeds de beste bondgenoot van het mededogen is, en dit in tegenstelling tot een emotionele of blinde vorm van medelijden.

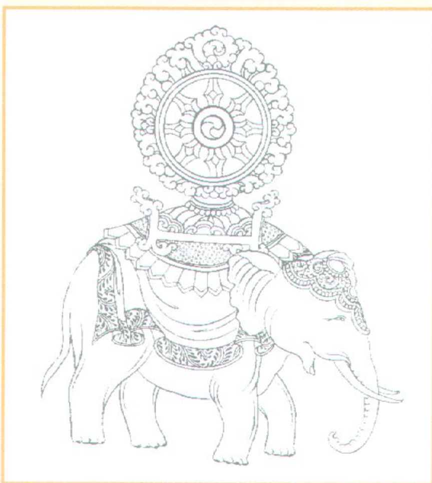
Op ethisch vlak zal het boeddhisme evenveel belang hechten aan wijsheid dan aan mededogen teneinde "lucide pogingen", zoals Eugen Drewermann dat verwoordt, voor te stellen.

Als onverschilligheid en wreedheid tegenover dieren duidelijk vermeden moeten worden, is het eveneens aan te raden niet te vervallen in een overdreven gehecht zijn, bijvoorbeeld aan het huisdier, die uiteindelijk enkel een egocentrische projectie kan zijn, het resultaat van een tekort aan affectie.

De dierenwereld

In een poging de 'dierenziel' en de zogezegd inferieure positie van de dieren te begrijpen, is het misschien nuttig na te gaan welke uitdrukking van dierlijke eigenschappen in ons eigen leven terug te vinden is. Voor het boeddhisme vormt het varken het perfecte symbool van een soort onwetendheid en een totale afwezigheid van humor die soms onze levensstijl kenmerken. Op een stereotiepe wijze bepaalde gedragingen herhalen - niet alleen in het dagelijks leven maar ook in de spirituele beleving - wijst op een 'varkensachtige' eigenschap, die erin bestaat een trucje, een manier van handelen die zijn vruchten heeft afgeworpen eindeloos te herhalen. Als men zich in die toestand bevindt, zal men zonder ophouden blindelings van de ene naar de andere situatie evolueren en tegelijkertijd onderweg een maximum aan verlangens en betrachtingen proberen te bevredigen. Als een varken, zonder naar links of naar rechts te kijken, zonder zich om te draaien, stelt men zich tevreden met het besnuffelen en het consumeren van alles wat onder de snuit komt. Zoals Chögyam Trungpa dat schrijft: *'Het varken houdt nooit op, het vreet zonder enig onderscheid, zo zijn eerlijke varkens'*. Ongeacht de situatie waar we mee te maken hebben!

Het kan gaan over zeer gesofisticeerde, hoog intellectuele, spirituele of familiale onderwerpen. De stijl die men erop nahoudt blijft die van een varken. *'Het maakt voor het varken geen verschil of het uitzonderlijke of kostelijke spijzen eet, dan wel of het afval of uitwerpselen opeet. Het bestaanscriterium van een varken is niet alleen gebaseerd op wat het eet maar heeft te maken met de stijl, de manier waarop het zich gedraagt als het eet.'*

Boeddhistische leraren spreken over 'de valstrik van het zelf', omdat we niet in staat zijn onszelf in de ogen te kijken, na te gaan wat ons leven betekent, in andere woorden, we handelen louter instinctmatig. Het komt zowat overeen met het beeld van de tank: men rijdt recht vooruit, gewoon recht door een dagelijkse 'metro-boulot-dodo'- sleur, die dodelijk vervelend is. Deze manier van doofstomme spelen is een van de opvallendste en meest voorkomende trekken in de psychologische leefwerelden zoals zij beschreven worden in het boeddhistische systeem. Volgens Chögyam Trungpa gaat het om *'de allergrootste wereld, en het minste dat we kunnen zeggen is dat we er dikwijls in vertoeven'*.

Op die manier kan de ontdekking van dierlijke eigenschappen bij ons onze houding ten overstaan van onze inferieure broers veranderen. Mochten de dieren geen geest hebben, wat moet er dan over de mens gezegd worden als hij zo handelt als een dier?

Bewustzijn en evolutie

In plaats van dus een scherp onderscheid te maken tussen mens en dier als twee aparte klassen, zal het boeddhisme alle levensvormen zien als etappes binnen de evolutie van het bewustzijn. Een evolutie die vele levens geleden is begonnen en zich gedurende de volgende levens eventueel zal voortzetten. Dit idee van evolutie, samen met het aspect van mededogen en wedergeboorte, onderstreept de eenheid van het leven, zowel dierlijk als menselijk. De mens wordt dus niet beschouwd als een speciale creatie, afgescheiden van de rest van het leven. Het menselijk wezen heeft een geprivilegieerde positie, in die zin dat alleen een menselijk wezen een bewuste keuze kan maken ten gunste van een spirituele ontwikkeling. Wat niet verhindert dat elk wezen dat beschikt over een bewustzijn evolueert. De wetenschappelijke studie van de dierlijke evolutie toont ons hoe dieren die gebruik maken van zelfbeschouwing - d.w.z. wij, menselijke wezens - uit een zeer primitieve vorm van bewustzijn en uit een ééncellig wezen zijn geëvolueerd.

Sommige boeddhistische en wetenschappelijke auteurs, zoals Robin Cooper, herkennen een evolutie in de groeiende mogelijkheden van het bewustzijn: eerst een eenvoudige herkenning van goed/niet goed bij (primitieve dieren), dan perceptie en associatiespelen (dieren met een centraal zenuwstelsel), nog later voorstellingsvermogen/geheugen/anticipatie (zoogdieren en vogels, begin van cultuur), dan zelfgerichte ervaringen (de intelligentste dieren, cultuur en communicatie) en ten slotte het verschijnen van een houding van zelfbeschouwing, die blijkbaar uitsluitend bij menselijke wezens voorkomt (taal, abstractie, altruïsme, systematische uitvindingen, ... enzovoort).

Deze weg, die we zo opgaan samen met onze broeders de dieren, wordt dan een typisch menselijke weg en leidt tot een hoger niveau van evolutie in die zin dat een beroep wordt gedaan op onze volledig bewuste participatie. Hij kan uiteindelijk tot de verlichting leiden, waarbij alle aspecten van de persoonlijkheid getranscendeerd worden en elke daad onmiddellijk vanuit het mededogen ontstaat. Om hiertoe te komen moeten we een ethiek ontwikkelen die als stevige basis voor een correcte meditatie kan gelden. Deze zal dan leiden tot een niet-dualistische wijsheid. Sommigen hebben deze weg afgelegd. Deze aanpak is natuurlijk niet beperkt tot onze tijd en is steeds verbonden geweest met het menselijk bestaan.

Het is dan evenmin nodig om in een wetenschappelijk tijdperk van het post-darwinisme te leven om een inzicht in deze evolutie te krijgen. Reeds in de VII-de eeuw zei de Indiase dichter en filosoof Shantideva het volgende over dieren

'Als ze zich er volledig op zouden toeleggen, zouden zelfs vliegen, muggen, beien en andere insecten de onovertrefbare verlichting, die zo moeilijk te realiseren is, bereiken.'

Andere levensniveaus

Volledigheidshalve moet gezegd dat er, naast de immense variëteit aan planten, vanaf het kleinste insect tot aan de geëvolueerde primaten die wij zijn, volgens het boeddhisme nog vele andere levenssferen mogelijk zijn. Aangezien het over bewustzijnsstromen gaat, en dus over een onzichtbare en immateriële eigenschap, zouden er eveneens een hele serie van vormeloze manifestaties bestaan, naast de verschijningsvormen van dieren en mensen. Een plant, een pilaar, een rots, een deur kan zelfs de verblijfplaats worden van een geest die daarin zetelt.

Zo spreekt het boeddhisme ook over, naast de mensen en de dierenwereld, de wereld van de goden, de jaloerse halfgoden, de hongerige geesten en de hellewezens. In deze bestaanswerelden neemt het bewustzijnsprincipe niet een fysieke vorm aan zoals wij dat meestal zien.

Volgens sommige interpretaties worden deze bewustzijnsniveaus gezien als specifieke psychische toestanden: van uitzinnig geluk in de wereld van de goden aan de ene kant tot het onuitsprekelijk lijden voor de hellewezens aan de andere kant. Al deze werelden worden gekenmerkt door

vergankelijkheid en de bewustzijnsstroom evolueert onafgebroken doorheen deze zes bestaanswerelden, meegevoerd door de emoties die overheersen in elk van die bestaansniveaus. Let wel: deze evolutie wordt niet als een lineair maar eerder als een cirkelvormig gebeuren beschreven. De bevrijding uit deze vicieuze cirkel komt vanuit een inzicht in het mechanisme dat hem in werking houdt. Dit is de ervaring die de onderzoeker kan leiden tot aan de boeddhastaat, het ontwaken.

De kracht van het symbool

Dieren kunnen in de beoefening van het boeddhisme ook een symbolische waarde krijgen. Zo wordt het beeld van de leeuw gebruikt om de notie 'zonder angst' te begrijpen, of de vogel voor rust en sereniteit, of de vis om inzicht en helderheid op te wekken. In het domein van het negatieve staat de haan voor passie, het varken voor mentale duisternis en de slang voor afkeer. Deze opvattingen zijn natuurlijk niet eigen aan het boeddhisme alleen, maar zijn van alle tijden. Andere mythische dieren, zoals de garuda, vervolledigen het boeddhistische bestiarium. Hierbij verwijs ik naar het recente boek van Dagyab Rinpoche dat in mijn bibliografische bronnenlijst vermeld staat.

Conclusie

Dit zijn enkele basisprincipes van het boeddhisme om over dieren te spreken: zoals wij beschikken ze over een bewustzijn; zoals wij ervaren ze geluk en lijden; zoals wij zoeken ze het lijden te vermijden en het genot te verhogen, en de hele stoet van emoties zal zich bij deze zoektocht aandienen. Alleen hun fysiek substraat verschilt van het onze en beperkt hun mogelijkheden tot kennis, communicatie en handelen.

In het Westen blijkt de algemene houding ten overstaan van dieren, overeenkomstig het individu, te schommelen tussen onverschilligheid en overdreven gehechtheid. Zoals in alles is het moeilijk de juiste houding aan te nemen. De weg van het midden die door de Boeddha wordt voorgesteld, de vrucht van een meditatiebeoefening, leert ons eveneens dat de ontmoeting met de andere, of het nu om een dier of een mens gaat, begint bij de zelfkennis.

Bibliografie

Karmapa, Nik Douglas & Meryl White, Arche-Milano, 1977

Le précieux ornement de la libération, Gampopa Seunam Rinchen, Padmakara, 1999

Bardo, Au-delà de la folie, Chögyam Trungpa, Seuil, 1995

De l'immortalité des animaux, Eugen Drewermann, Cerf, 1993

The Evolving Mind, Robin Copper, Windhorse Publications, 1996

Symboles bouddhiques et culture tibétaine, Dagyab Rinpoche, Kunchab, 2001

Dankbetuiging

De auteur dankt in het bijzonder Lama Karta en Frans Goetghebeur, evenals Yvan Beck, Alain Georges, Isabelle Bouhon en Thomas Ryckmans voor hun medewerking.

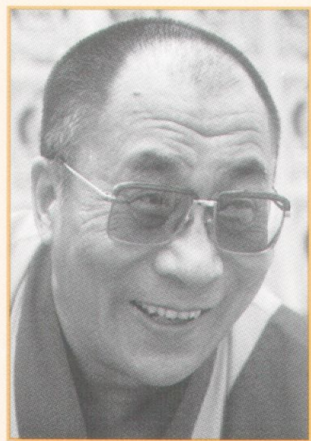
Nieuws over Kunchab Publicaties

U hebt waarschijnlijk gemerkt dat Kunchab Publicaties in het eerste semester van 2001 alweer enkele nieuwe boeken heeft afgeleverd. Het eerste is: *De Boeddha spreekt,* een bloemlezing met authentieke uitspraken van de Boeddha. Dit geschenkboekje wordt wellicht een tijdloze publicatie. Eindelijk is *De basispraktijken van het Tibetaans boeddhisme* van Kaloe Rinpochee eveneens van de pers gerold. Het heeft heel wat werk gevraagd, maar we zijn erg verheugd over het resultaat, omdat de auteur ons natuurlijk bijzonder na aan het hart ligt. Het werk biedt een voortdurende stimulans en leidraad voor wie de beoefening van het boeddhisme echt wil leren kennen.
Al enkele maanden bereidt Kunchab Publicaties een mooie oogst boeken voor het najaar voor. We willen nog niet te veel verklappen maar twee titels geven we al mee:

- *Transcendente wijsheid* met een commentaar van de Dalai Lama op een werk van Shantideva
- *Kunst en boeddhistische spiritualiteit,* korte essays van Chögyam Trungpa

Bij Kunchab Publicaties verschenen reeds van de Dalai Lama:
Praktische raadgevingen voor christenen en boeddhisten, Emotionele genezing, Bewustzijn, Leegte en helderheid

---

Transcendente Wijsheid
ISBN 90-74815-53-7

Nieuw!

Deze buitengewoon heldere commentaar op het hoofdstuk over wijsheid uit Shantideva's *Gids voor de levenswijze van de Bodhisattva* is gebaseerd op een mondelinge onderrichting die door de Dalai Lama in India werd gegeven voor een gehoor van duizenden Tibetanen en westerlingen.
Shantideva's *Gids voor de levenswijze van de Bodhisattva* is een van de belangrijkste teksten binnen de mahayana-traditie van de boeddhistische beoefening. Het negende hoofdstuk ervan, het gedeelte over transcendente wijsheid, staat onder boeddhistische geleerden bekend als een buitengewoon uitdagend exposé over de madhyamika-filosofie, dat zonder nader commentaar moeilijk te begrijpen is. Op een gestructureerde wijze zet de Dalai Lama uiteen hoe je wijsheid ontwikkelt, waarom deze kwaliteit zo belang-

rijk is en hoe je zo tot bevrijding kunt komen. Deze uitleg activeert het denken, verscherpt de inzichten en verheldert de geest.

Dit waardevolle boek, waarin een heel aantal onderwerpen die aan het hart van het boeddhisme raken, op een nauwkeurige manier worden behandeld, vormt een zeer belangrijke bijdrage aan de boeddhistische literatuur.

De veertiende Dalai Lama, spiritueel en wereldlijk leider van Tibet, werd in 1935 geboren in het Tibetaanse Amdo. Sinds 1959 staat hij aan het hoofd van de regering in ballingschap in Dharamsala in India. Vandaag de dag is hij over de hele wereld bekend als een groot spiritueel leraar en onvermoeibaar voorvechter van wereldvrede. In 1989 ontving hij daarom ook de Nobelprijs voor de Vrede.
B. Alan Wallace begin in 1970 met het bestuderen van de Tibetaanse taal en het boeddhisme, en besteedde de volgende tien jaar van zijn leven aan de studie van de boeddhistische filosofie en meditatie bij Tibetaanse meesters in India en Zwitserland. Daarbij gaf hij les in de Tibetaanse taal, filosofie en meditatie. Van 1980 tot 1984 wijdde hij zich aan een reeks van langdurige en intensieve contemplatieve retraites. Hij is afgestudeerd in de natuurkunde aan Amherst College en in religieuze studiën aan Stanford University, en doceert tegenwoordig aan de universiteit van Californië in Santa Barbara

---

Dharma Kunst

Een boeddhistische benadering van de kunst

ISBN 90-74815-55-3
Augustus 2001

'Dharmakunst is eenvoudigweg de activiteit van non-agressie.'

'Dharmakunst' verwijst naar creatief werk dat voortkomt uit de ontwaakte meditatieve staat en dat wordt gekenmerkt door directheid en de afwezigheid van zelfbewustzijn en agressie. Chögyam Trungpa Rinpoche laat zien dat dharmakunst ons een instrument verschaft om de aard van de dingen zoals ze zijn te waarderen en tot uitdrukking te brengen zonder enige strijd en ambitie. De auteur breidt de principes van dharmakunst uit naar ons dagelijks leven; hij laat zien hoe elke activiteit ons de mogelijkheid biedt om te ontspannen en ons te openen voor de wereld van de verschijnselen.

CHÖGYAM TRUNGPA stichtte de Naropa University in de Verenigde Staten in Boulder, Colorado, en ook een internationaal netwerk van meditatiecentra onder de naam Shambhala International.

Uittreksels uit het boek

Met de term 'dharmakunst' bedoelen we niet het afbeelden van boeddhistische symbolen of ideeën, zoals het levenswiel of de geschiedenis van Gautama Boeddha. (...)

In meditatieve kunst belichaamt de kunstenaar zowel de waarnemer als de schepper van het kunstwerk. Visie is niet gescheiden van uitvoering, en er is geen sprake van angst om te stuntelen of er niet in te slagen het ideaal te verwezenlijken. (...)

Maar of we nu de houding van een leerling hebben die zich verder moet bekwamen in het hanteren van zijn materiaal, of de houding van een volleerd meester, wanneer we feitelijk een kunstwerk scheppen dan doen we dat vanuit volledig vertrouwen. Onze boodschap is eenvoudigweg de aard van de dingen zoals ze zijn te waarderen en die onbevreesd tot uitdrukking te brengen, zonder er teveel over te piekeren of over in te zitten. We laten agressie los, zowel ten opzichte van onszelf door onszelf niet langer wijs te maken dat we ons speciaal moeten inspannen om indruk te maken op anderen, en tegenover anderen door ze niets op te willen dringen. (...)

Dharmakunst - is eenvoudigweg de activiteit van non-agressie. (...)

Dharmakunst komt eerst, het ontdekken van elegantie komt misschien later. Dharmakunst is geen publiekstrekker en is ook niet gebaseerd op het bezit van een of ander uniek talent of op het bedenken van iets dat nog niet eerder is gedaan. Het voornaamste punt van dharmakunst is daarentegen: het ontdekken van elegantie. En dat is volgens de boeddhistische traditie een kwestie van geesteshouding. (...)

Je wacht op het juiste moment - de beruchte eerste gedachte - maar er gebeurt niets. Je overweegt de hele zaak maar te vergeten of om kunstmatig iets aan te zwengelen. Maar geen van beide werkt. Dan word je min of meer door iets anders afgeleid en wanneer je terugkomt - daar is het! (...)

Gewoonlijk proberen we ons voordeel te doen met deze wereld - we melken onze wereld uit of we slachten haar. Ten opzichte van onze wereld hebben we precies dezelfde houding als tegenover koeien. We nemen hun kalfjes weg en melken de moeders om aan boter en kaas te komen - als ze tenminste lang genoeg meegaan. En wanneer ze niets meer produceren, of als het er alleen maar naar uitziet dat ze niets meer zullen produceren, worden ze geslacht en opgegeten. Dat is een uiting van agressie, een ondergaande zon-versie van hoe we naar onze wereld - en ook naar onze kunst - kunnen kijken. (...)

De nieuwe aanbiedingsfolder komt samen met Kunchab 3 mee en u bent natuurlijk welkom op onze stand tijdens de Antwerpse boekenbeurs in het najaar.

Abonnementen

1 Het **abonnement op het kwartaalblad, Kunchab Magazine,** bedraagt 400 Bef (500 Bef voor Nederland) per kalenderjaar.

2 Het **lidmaatschap** omvat eveneens het abonnement op Kunchab Magazine en geldt voor een kalenderjaar.
- *gewoon lid:* 1.000 Bef en u krijgt een lidkaart voor 2001 (5 % korting bij aankopen).
- *actief lid:* 6.000 Bef en u krijgt een lidkaart voor 2001 (10 % korting voor verblijf, cursussen en aankopen).
- *lid-weldoener:* 12.000 Bef en u krijgt een lidkaart voor 2001 (20 % korting voor verblijf, cursussen en aankopen).

Giften

Elke schenking steunt onze werking. Deze bijdragen kunnen gebeuren in contanten of door storting op de respectieve rekeningen van de instituten (zie achterflap).

Voor giften met **een fiscaal attest** gebruikt u best het banknummer: Fortis 220-0493023-08. Het Tibetaans Instituut van Schoten is erkend als instelling die fiscale attesten mag uitreiken voor giften. De aftrek van deze giften wordt toegestaan in de mate dat het totale bedrag ten minste 1.000 Bef bedraagt en dit tot maximum 10 % van uw totale netto-inkomen (5 % van de fiscale winst voor vennootschappen). **Vanaf 2002** wordt 30 euro het minimumbedrag! Een aftrekbare gift mag aan de schenker geen enkel voordeel (zoals kortingen) verstrekken. U ontvangt dan in februari van volgend kalenderjaar een fiscaal attest voor de belastingaangifte.

Het is belangrijk dat bij elke overschrijving een duidelijke reden van betaling vermeld staat: abonnement, soort van lidmaatschap of gift, met eventueel adresverandering. Wij danken u voor uw medewerking.

Betalingen uit Nederland: met een eurocheque, een internationaal postmandaat of in contanten. U kunt ook overschrijven op onze bankrekening in Nederland op naam van Stichting Tibetaans Instituut, rekeningnummer: 51.98.39.978 (ABN-AMRO, Baarn) met de vermelding: abonnement (f 27,50), lid (f 55), actief lid (f 330), lid-weldoener (f 660).

KALENDER DER ACTIVITEITEN — Juni 2001

vrijdag	1			Voordracht Gaume
zaterdag	2	tot maandag	4	Huy / Training van de geest / Lama Tashi Nyima
dinsdag	5			Amsterdam
woensdag	6			Brussel / De kwaliteiten en de gebreken van de leerling (2)
donderdag	7			Schoten / De kwaliteiten en de gebreken van de leerling (2)
zondag	10			Brussel / Causerie - J.M. Jacques, Boeddhisme en wetenschappen van de geest
maandag	11			Brugge-Moritoen / Arbeid, ethiek en boeddhisme
dinsdag	12			Gent-Vlied / Wijsheid en mededogen
woensdag	13			Brussel / Rituelen voor de overledenen
donderdag	14			Schoten / Rituelen voor de overledenen
vrijdag	15			Brussel / Geschiedenis van het mahayana boeddhisme / J. Ducor
zaterdag	16			Schoten / Geschiedenis van het mahayana boeddhisme / J. Ducor
zondag	17			Huy / Geschiedenis van het mahayana boeddhisme / Jérôme Ducor
woensdag	20			Brugge-Moritoen / Arbeid, ethiek en boeddhisme
vrijdag	22	tot zondag	24	Huy / Rituelen voor de overledenen (Karling Shidro)

KALENDER DER ACTIVITEITEN — Augustus 2001

woensdag	1	tot zondag	5	Huy / Neerbuigingen
vrijdag	3	tot zondag	5	Huy / Transcendente wijsheid / Lama Zeupa
maandag	6	tot donderdag	9	Huy / Dorjee Sempa
zaterdag	11	tot woensdag	15	Huy/Zomerretraite met Lama Tashi Nyima
maandag	13	tot donderdag	16	Huy / Offerande van de mandala
vrijdag	17	tot zaterdag	18	Huy / Sacrale gezangen v/h Tibetaans boeddhisme / L. Karta
zondag	19			Huy / Een dag aangeboden aan alle leden
maandag	20	tot donderdag	23	Huy / Goeroe-yoga
donderdag	21			Schoten / Stille meditatie
vrijdag	22			Schoten / Meditatie op de Boeddha van de geneeskunde
vrijdag	24	tot zondag	26	Tcheud met de drie Lama's
maandag	27	tot vrijdag	1	Huy / Kunst en schilderen / Tharphen

KALENDER DER ACTIVITEITEN September 2001

zaterdag	1	en zondag 2 **Retraite in de abdij van Orval**
vrijdag	7	**Brussel / Zen / Eric Rommeluère**
zaterdag	8	**Schoten / Zen / Eric Rommeluère**
zondag	9	**Huy / Feest van het boeddhisme**
woensdag	12	**Brussel / Reciteren van de mantra om mani peme hoeng**
donderdag	13	**Schoten / Reciteren van de mantra om mani peme hoeng**
zaterdag	15	tot zondag 16 **Huy / Tibetaanse yoga (beginners) / Lama Zeupa**
vrijdag	21	**Amsterdam**
zaterdag	22	tot zondag 23 **Huy / Shinee / Lama Tashi Nyima**
dinsdag	25	**Brussel / Geleide meditatie**
woensdag	26	**Brussel / Wat zijn de bijzondere kenmerken van het Tibetaans boeddhisme?**
donderdag	27	**Schoten / Wat zijn de bijzondere kenmerken van het Tibetaans boeddhisme?**
vrijdag	28	**Schoten / Geleide meditatie**
zaterdag	29	**Huy / Toevlucht nemen / Lama Karta**
zondag	30	**Louvain-la-Neuve / Lama Karta**

KALENDER DER ACTIVITEITEN Oktober 2001

maandag	1	tot woensdag 3 **Lama Karta geeft onderricht in Zwitserland**
zondag	7	**Schoten / Geleid bezoek**
woensdag	10	**Brussel / Emoties en hun transformatie**
donderdag	11	**Schoten / Emoties en hun transformatie**
maandag	15	**Brugge**
vrijdag	19	**Brussel / Het Tibetaans boeddhisme / Philippe Cornu**
zaterdag	20	tot zondag 21 **Huy / Intensieve meditatie / Lama Tashi Nyima**
zaterdag	20	**Schoten / Het Tibetaans boeddhisme / Philippe Cornu**
maandag	22	**Kortrijk**
dinsdag	23	**Vorstenbosch**
woensdag	24	**Brussel / De Boeddha van de geneeskunde**
donderdag	25	**Schoten / De Boeddha van de geneeskunde**
vrijdag	26	**Amsterdam**
zaterdag	27	tot zondag 28 **Huy / Amitabha / De drie Lama's**
woensdag	31	**Brussel / Uitzonderlijk bezoek van Rewata Dhamma**

KALENDER DER ACTIVITEITEN — November 2001

donderdag	1	Schoten / Uitzonderlijk bezoek van Rewata Dhamma
vrijdag	2	tot zondag 4 Huy / Bardo / Lama Karta
woensdag	7	Brussel / Inhuldiging van het Nalanda instituut
zaterdag	10	tot zondag 11 Huy / Mani retraite
woensdag	14	Brussel / Het verschil tussen een gewoon en een verlicht wezen
donderdag	15	Schoten / Het verschil tussen een gewoon en een verlicht wezen
vrijdag	16	Concert van Lama Karta in Nederland (Nijmegen)
zaterdag	17	Brussel / Tibetaanse yoga
zondag	18	Schoten / Tibetaanse yoga
zaterdag	24	Huy / Sangyee Menla / Lama Karta
dinsdag	27	Brussel / Geleide meditatie
woensdag	28	Brussel / Wie of wat transmigreert?
donderdag	29	Schoten / Wie of wat transmigreert?

KALENDER DER ACTIVITEITEN — December 2001

zaterdag	1	tot zondag 2 Huy / Tibetaanse yoga (gevorderden) / Lama Zeupa
zondag	2	Brussel / Leren mediteren / Lama Tashi Nyima
vrijdag	7	Amsterdam
maandag	10	Schoten / Stille meditatie
dinsdag	11	Schoten / Geleid bezoek
woensdag	12	Brussel / Technische woorden uit het boeddhisme
donderdag	13	Schoten / Technische woorden uit het boeddhisme
zaterdag	15	Schoten / Korte praktijk van de Boeddha
zondag	16	Huy / Onderricht over Nyoeng nee
zondag	16	Schoten / geleid bezoek
dinsdag	18	en woensdag 19 Huy / Nyoeng nee 1
donderdag	20	en vrijdag 21 Huy / Nyoeng nee 2
zaterdag	22	en zondag 23 Huy / Nyoeng nee 3
woensdag	26	en donderdag 27 Huy / Nyoeng nee 4
vrijdag	28	en zaterdag 29 Huy / Nyoeng nee 5

TIBETAANS INSTITUUT vzw

KARMA SONAM GYAMTSO LING

Kruispadstraat 33 B - 2900 SCHOTEN

tel: +32 03 685 09 19 fax: +32 03 685 09 91

e-mail: tibinst@skynet.be

Fortis: 220-0493023-08 PR: 000-0082782-41

INSTITUT YEUNTEN LING asbl

Château du Fond L'Evêque

4 promenade Saint Jean l'Agneau B - 4500 HUY

tél: +32 085 27 11 88 fax: +32 085 27 11 99

e-mail: tibinst@skynet.be

Fortis: 240-0291015-19 CCP: 000-1286817-15

NALANDA INSTITUUT vzw

Olmstraat -50

B - 1030 BRUSSEL

tél: +32 02 675 38 05 fax: +32 02 734 06 37

www.kunchab.org